

MIDDLE EAST JOURNAL OF REFUGEE STUDIES

Cilt/Volume: 4 • Sayı/Number: 1 • Kış/Winter 2019

ISSN: 2149-4398 • eISSN: 2458-8962

Middle East Journal of Refugee Studies uluslararası ve hakemli bir dergidir.

Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Middle East Journal of Refugee Studies is the official peer-reviewed, international journal of the International Refugee Rights Association. Authors bear responsibility for the content of their published articles.

İmtiyaz Sahibi/Owner

F. Bülent Yıldırım

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği Adına Yazı İşleri Müdürü/Chief Executive Officer

Uğur Yıldırım

Genel Yayın Yönetmeni/Executive Editor

Süleyman Kurt

Baş Editor/Editor-in-Chief

Sümeyye Açıkgöz

Editör Yardımcısı/Deputy Editor

Melike Emirmahmutoğlu

Çeviri Editörleri/English Language Editors

ENAGO

Robert F.

Yayın Kurulu/Editorial Advisory Board

Prof. Dr. Esin Küntay (Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul)

Prof. Dr. Ahmet Ulvi Türkbağ (Galatasaray Üniversitesi, İstanbul)

Prof. Dr. Hasan Köni (İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul)

Prof. Dr. Ayhan Ceylan (İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul)

Prof. Dr. Sedat Aybar (İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul)

Prof. Dr. Yusuf Çalışkan (İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul)

Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel (Sakarya Üniversitesi, Sakarya)

Doç. Dr. Mehmet Fatih Aysan (İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul)

Doç. Dr. Ahmet Hamdi Topal (Medipol Üniversitesi, İstanbul)

Doç. Dr. A. Teyfur Erdoğan (Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul)

Yrd. Doç. Dr. Bilgenur Erson Asar (İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul)

Son Okuma/Galley Proof

Yasemin Cüre

Tasarım ve Uygulama/Graphic Design

Ercan Portakal

Yayın Türü/Type of Publication

Yerel Süreli Yayın/International Periodical

Yayın Türü/Type of Publication

Türkçe ve İngilizce/Turkish and English

Yayın Periyodu/Publishing Period

Altı ayda bir Ocak ve Haziran aylarında yayımlanır/Biannual (January & June)

Baskı ve Cilt/Press

Pelikan Basım

Adres: Gümüşsuyu Cad. Odin İş Merkerzi No: 28-1 Topkapı İstanbul

İletişim/Correspondence

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği

Ali Kuşçu Mah. Büyük Karaman Cad. Taylasan Sok. Toprak Apt. K: 1 Fatih İstanbul

Telefon: +90 (212) 531-2025 **Web:** <http://mejrs.com/> **Elektronik posta:** admin@mejrs.com

İçindekiler / Table of Contents

MAKALELER / ARTICLES

**The Analysis of Various Problems to Afghans Refugees in
Repatriation Process from Pakistan 05**
Lal Zaman

İstanbul'daki Türk ve Yabancı Öğrencilerin Karşılaştırmalı olarak Sosyal
Görünüş Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi / **The Evaluation of Social
Appearance Anxiety Levels in Turkish and Foreign Students in
Istanbul.....23**
Orhan Koçak, Muhammed Orçun Şimşek

Metropol Kentlerde Düzensiz Göçmenlerin Mekansal Kümelenme
Dinamikleri: Beykoz-Yenimahalle Afganistan Örneği / **Spatial Cluster
Dynamics of Irregular Migrants in Metropolitan Cities: The Example
of Afghan Refugees in Beykoz-Yenimahalle.....47**
Sümeyye Açıkgöz

DEĞERLENDİRME / CONSIDERATION

Kayıtsızlığın Küreselleştiği Göç Krizi / **Migration Crisis where
Indifference is Globalized.....77**
Sena Yumurtacı

Yazarlara Notlar / Instructions for Authors.....81

The Analysis of Various Problems to Afghan Refugees in Repatriation Process from Pakistan

Lal Zaman^a

Abstract

Pakistan, the host of millions of Afghan refugees since the Soviet invasion, now seeks their speedy repatriation. The process has already started and it is one of the largest repatriation programs in the UNHCR's history. However, around 3 million Afghans still reside in Pakistan. This paper provides an overview of the underlying problems and multifaceted stumbling blocks being faced in the process and shed light on the future scenario and this research also examines what policy readjustments are required on part of Pakistan to make repatriation a success while keeping in views that a successful repatriation not only means the return of refugees but ensuring that they enter the mainstream of life-economically, politically, socially in their home country. For obtaining the Qualitative information a survey has been conducted of every refugee camp in District Dir Lower, KPK, and Pakistan. The data has been collected from 250 respondents through structured Questionnaire while using simple random sample technique and further the data has been proceeding through SPSS version 20, further classified, thoroughly analyzed and has been presented in the form of tables, frequency, percentages, and discussion over tables with the help of secondary information and a qualitative discussion has been made over the field data. The study found several issues that were faced by Afghan refugees living in different camps and villages of District Dir, KPK, Pakistan and their fear regarding repatriation. The common issues they faced in Pakistan were income/livelihood related, lack of proper shelter, and poor water supply facilities. The current research has revealed that if the government of Pakistan and the UNHCR want voluntary repatriation to succeed the conditions relating to security needed improvement, the availability of jobs in the receiving areas needed to expand and adequate facilities needed to be available in the education and the health fields.

Keywords

Afghan • Refugees • Repatriation • Problems • Policy • Government

a Lal Zaman, Research Manager, Oxford Research International, John Eccles House 1 Robert Robinson Avenue, Oxford Science Aprk, Oxford, OX4 4GP Inited Kingdom, E-posta: lalsoc095@gmail.com

Received: September 23, 2018

Accepted: December 29, 2018

Copyright © 2019 • International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com>

ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962

Winter 2019 • 4(1) • 5-22

Background of the Study

It was 1979 when former Soviet Union forces entered in Afghanistan. Afghan president Daoud was killed and Noor Mohammad Taraki named as president but when Taraki was killed Hafiz Ullah took in the presidency as he was executed, replaced by Babrak Kamal. Many forces in and outside Afghanistan opposed this intervention and started struggle against Soviet occupation. One of the results of this struggle was the mass migration of Afghans to neighboring countries. The number of Afghans migrated from Afghanistan to Pakistan reached to 2 million by the year 1979 to 1984. Mostly these Afghans were from rural areas of Afghanistan and after migration started living in different camps mainly in KPK and Baluchistan (UNHCR Report, 2005). The situation remained same as long as the Soviet Union was present in Afghanistan. In fact, the population of refugees increased to 2.4 million. In 1986 Najibullah was replaced by Babrak Kamal as the president of Afghanistan and the Soviet Union left Afghanistan in 1989. About 206,000 numbers of refugees had been returned to their country after the withdrawal of Soviet forces. Meanwhile, the mujahidin who had already opposed the intervention increased their struggle against Najibullah government that resulted in the fall of Najib's government in 1992 (Refugees Magazine, 1997). Mujahiddin took over Afghanistan and formed Islamic Council. This government was the result of a pact between various Mujahiddin leaders but it was not followed and war erupted again but this time among Mujahiddin leaders. The main rivals emerged during this conflict were Rabbani and Gulbadin Hikmatyar. They were fighting for the control of Kabul. On the other hand, various Mujahiddin leaders took charge of the land they controlled and consequently a civil war situation prevailed in Afghanistan. The arrival of Afghan migrants had started again but this time majority came from Kabul city (Lincoln & Omaha, 2005). Taliban militia emerged as a reaction to this anarchy and warlordism. This was a group of Pashtuns, mostly studied in madrasas or Islamic Schools. In 1994 they captured Kandahar and enforced Islamic law or Shariah. In the meantime, they continued their expansion to the other areas and next year they captured Herat. Their advances continued to other areas and in September 1996 they captured Kabul and established their government and enforced Shariah that was strict for many both in and outside Afghanistan (Human Rights Watch, 2002). Again 133,546 populations left Afghanistan and came to Pakistan in order to avoid those strict rulers. In the meantime, Taliban enforced Islamic law strictly in all walks of life. Women and girls were not allowed to come out from their homes without emergency and also not allowed to go to schools, colleges etc. and were asked to use burqa or veil while coming out from their homes. A small number of countries including Pakistan recognized Taliban government in spite of this that whole world was against them. During this time in Afghanistan poverty raised, infrastructure devastated and starvation enhanced (UNHCR Report, 2005). Regarding repatriation UNHCR also reports that in 2003, 340,000 people returned to Afghanistan. As this process continued

some 350,000 in the 2004 and 450,000 in 2005 returned to Afghanistan, while UNHCR expected about 400,000 people will return to Afghanistan in 2006. However actual numbers of returnees this year were 132,000, which was less than the expected figure. The expected figure in 2007 is 250,000 but the actual return was 120000. Number of Afghan still in Pakistan are about 2.5 million who are still living in Pakistan and are not ready to leave it because of insecure living conditions, less working chances and many social problems in Afghanistan. (UNHCR Report, 2006).

Afghanistan has been home of crises throughout 21st century including horrific strikes of Russian forces and fighting with local mujahidin till 1988. But events of 9/11 brought colossal changes to the world and so to Afghanistan. NATO forces put an end to Taliban regime in 2001 and Afghanistan saw a new situation. The USA and other 43 other countries from the world invested billions of dollars for the sustainability of the country (Ijaz, 2005).

It is a fact that Pakistan bore the burden of massive refugee influxes as geographically it borders Afghanistan. Afghanistan has experienced many political changes since the Soviet withdrawal in February 1989, yet repatriation of millions of refugees from Pakistan has not been accomplished. Attempts have been made to repatriate the refugees many a time, but these were not successful as new influxes led to the continued presence of refugee population in Pakistan. The changing nature of the Afghan conflict has put stress on the Pakistani Government to permanently resolve the prolonged issue of refugees in Pakistan (Connor, 2016). Repatriation of Afghan refugees is a formidable task for any government in Pakistan due to the complicated and stressful nature of the process. Pakistan has the responsibility to serve a huge population of 180 million. Efforts have been made to repatriate the Afghan refugees under the 2002 Repatriation Program, but still, approximately 2 million Afghan Refugees remain in Pakistan who crossed the borders from 40 different locations in Afghanistan. Currently, the bulk of refugees in Pakistan are Pashtuns living within and outside the refugee camps in various parts of the Khyber Pakhtunkhwa (KP) Province. (Brown, & Williams, 2016).

Statement of the Problem

Pakistan host of 1.5 million POR (Proof of Registration) card holders, the world's second-largest protracted refugee population in a single country under the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) mandate. In addition, according to Pakistani government estimates, one million undocumented Afghans are living in Pakistan (UNHCR Report, 2015). Those populations include many who fled conflict and repression in Afghanistan during the late 1970s and early 1980s, as well as their descendants. Some arrived

as children, grew up in Pakistan, married, and had children of their own who have never lived in Afghanistan. Others have arrived in the decades of turmoil in Afghanistan since, seeking security, employment, and a higher standard of living (Connor, 2015).

Afghans in Pakistan have experienced a sharp increase in hostility since the so-called Pakistani Taliban, Tehreek-i-Taliban Pakistan, attacked the Army Public School in Peshawar on December 16, 2014, killing 145 people, including 132 children. The Pakistani government responded to the attack with repressive measures, including the introduction of military courts to prosecute terrorism suspects, executions after the lifting of an unofficial moratorium on the use of the death penalty, and proposals to register and repatriate Afghans living in Pakistan (Turton & Marsden, 2002). On June 23, 2015, SAFRON Minister Baloch announced that there would be no official reprisals against the country's Afghan population in response to the Peshawar attack. Despite that promise, Pakistani police have pursued an unofficial policy of punitive retribution against Afghans that has included raids on Afghan settlements; detention, harassment, and physical violence against Afghans; extortion; and the demolition of Afghan homes (Daily Dawn Newspaper, 2017).

Such police abuses have prompted fearful Afghans to restrict their movements, leading to economic hardship and curtailing access to education and employment. This oppressive situation has also prompted large numbers of Afghans to return to Afghanistan, where they have faced a widening conflict and continuing insecurity. Deteriorating conditions in Afghanistan prompted more than 178,000 Afghans to register first-time asylum claims in the European Union in 2015 (Kunz, 2016). The return of Afghans uprooted by police abuses in Pakistan, where many have lived for decades, may add to the numbers of those seeking refuge in Europe as conditions in Afghanistan deteriorate. Pakistan hosted the Afghan refugees for the last three decades and still, a huge number of Afghan communities are residing in the different part of Pakistan (Gaston & Lillian, 2015). The study examined the issues and problems that are faced by the refugees while residing in Pakistan and those difficulties that they are likely to face after repatriation. The current study is also undertaken to analyze the different issues to Afghan refugees in their repatriations process to their home country as now living for them is very critical and they have no option without returning to their homeland. It is also a great and challenging task for Pakistani authorities, Afghan Govt and other Govt and non-governmental organizations to perform it in good manner and to live these people happy in their motherland.

1. Objectives of the Study

- **To find out the issues faced by Afghan Refugees in Pakistan**
- **To highlight the expected issues to Afghan Refugees in their home country Afghanistan**
- **To know about the prevailing situations in Afghanistan in the views of Afghan Refugees in Pakistan**

Method and Procedure

Purpose of the Study

The study was planned to find the perception of Afghan refugees regarding the Repatriation process and information about problems faced by Afghan refugees in Pakistan and their apprehension of what problems they might face during repatriation. A qualitative approach was adopted for the collection of basic information, which was based on a wide range of sources for data collection and subsequent analysis.

The population of the Study

The Afghan refugees living in the district Dir Lower of Khyber Pakhtunkhwa were the target population of this study. Majority of the population of this region is Pashtun. The District Dir lower of KPK, Pakistan is located in Malakand region and share borders with Afghanistan, Bajaur Agency, and District Swat and Malakand Agency. There are three Afghan Refugees camps in District Dir lower. The Refugees Camps where the study was conducted included Chakdara Refugees Camp, Timergara Refugees Camp, and Toor Qalla Refugees Camp and all the three camps were located in district Lower Dir, KPK, and Pakistan.

History of Refugees Camps in The Targeted Area

When the former Soviet Union entered into Afghanistan and the peoples start the migration from Afghanistan due to war in 1979, mostly peoples enter into Pakistan and especially to Khyber Pakhtunkhwa. The peoples near to Pakistan border came to Bajaur Agency and District Lower Dir. The government of Pakistan establishes three major camps in District Dir

lower for refugees in that time and still exists these camps.

Sampling Approach

The target area was divided into 3 main camps that are Chakdara, Timergara and Toor Camp. The data was collected from 280 respondents using simple random sample technique from targeted areas and were analyzed with the proportion of 36%, 34% and 30% for Chakdara, Timergara Toor Camp respectively.

Data Collection Instrument

The data was collected through Questionnaire and Interview Schedule. For literate respondents researchers used Questionnaire and the illiterate were interviewed through interview Schedule.

Data Analysis

The collected data were analyzed statistically. The data has been analyzed in the form of tables with frequency distribution and Percentage and detail discussion over made with the help of primary and secondary data on each table.

Results and Discussion of the Study

Pakistan wants the return of over 3 million Afghan refugees that came to the country after the invasion of Afghanistan by the USSR. Pakistan has been carrying the burden of the Afghan refugees (over 3 million at its peak), that has added to its economic burden. Pakistan maintained a policy of temporary protection with the voluntary return as the preferred option; however, comprehensive repatriation was not in sight, as it remained hostage to official Afghan policy and the protracted fighting in that country. Even the end of cold war and demise of the Soviet Union did not bring a relief to this situation as the worsening civil war in Afghanistan discouraged the repatriation of refugees to their country (Rao & Turkstra, 2014).

Repatriation occurs when livelihood prospects and security improves in the home country unless ground realities improve as perceived by refugees themselves, the return is not preferred. The political and economic situation has still not improved to the extent to be an incentive for the return of all the refugees. Therefore, successful/comprehensive repatriation is still awaited. Refugee presence has been a major concern that has generated resentment from the local population. Many elements in Pakistan believe that Afghanistan refugees

would never really go back, even if the political situation improves. This assumption so far holds true despite partial repatriations (Bump, 2006). This research is an attempt to know about the different problems facing Afghan Refugees in Pakistan and expecting issues during the repatriation process to Afghanistan from Pakistan and also put forward some suggestions for successful repatriation process of Refugees. All these things have been discussed in the coming paragraphs in detail.

Demographic Information of the Respondents

The demographic information contains gender, age, literacy level, monthly income, home districts of refugees in Afghanistan and current residency camp in district Dir lower, Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan which is shown in the given table.

Table 1

Demographic Information of the Respondents

Demographic Information	F	%
Gender of the Respondents		
Male	250	100
Female	00	00
Total	250	100
Age of the Respondents		
18-21	62	24.8
22-24	130	52
25-27	46	18.4
Above	22	8.8
Total	250	100
Literacy level		
Literate	160	64
Illiterate	90	36
Total	250	100
Monthly Income of Respondents		
10,001-20,000	58	23.2
20,001-30,000	68	27.2
30,001-40,000	76	30.4
Above	48	19.2
Total	250	100

Home District of Refugees		
Kabul	41	16.4
Jalalabad	37	14.8
Kunar	54	21.6
Paktiya	48	19.2
Qandahar	27	10.8
Other	43	17.2
Total	250	100
Current Residence camp for Refugees		
Chakdara Camp	90	36
Timergara Camp	85	34
Toor Camp (Munda)	75	30
Total	250	100

Our results are based on the data collected from the 250 respondents of three different Refugees Camps of District Dir lower, Khyber Pakhtunkhwa Pakistan which was Chakdara Refugees Camp, Timergara Refugees Camp and Toor Camp of Refugees which is located in Munda. Majority of respondents 36% were from Chakdara Refugees Camp Timergara camp respondents were 34% while Toor Camp respondents were less than other two camps which were 30%. All the respondents were male as the issue is much related to man members of the family because they handle the family affairs. Further, 24.8% of the respondents were in the age category 18-21, the category of 22-24 having the majority of the respondents which were 52% , 18.4% of the respondents were in the category of 25-27 while 8.8% respondent were above the age of 27. Similarly, more than half 64% of respondents were literate while the remaining were illiterate. Sharing the information regarding the amount of monthly income, 23.2% said that their monthly income is between 10,001-20,000, whereas 27.2% of the participants replied that their monthly income is between 20,001-30,000, on the other hand only 30.4% of them having monthly income between 30,001-40,000 while less than all 19.2% respondents having more than 40,000 monthly income in Pakistan Currency. In respect of Home district in Afghanistan 16.4% respondents belongs to Kabul and nearby areas, the residents of Jalalabad were 14.8% whereas the majority of them belongs to Kunar District of Afghanistan. Similarly, 19.2% participants were from Paktiya area of Afghanistan while less than all 10.8% belongs to Qandahar district and considerable 17.2% respondents were from other areas of Afghanistan.

Issues faced by Afghan Refugees in Pakistan

The below table shows a different kind of issues faced by Afghan refugees living in Pakistan. The respondents identified different issues faced by them like low earnings/ livelihood, shelter, health, water supply, sanitation, education, safety and security, deportation, and other related issues.

Table 2

Issues faced by Afghan Refugees in Pakistan

Statement of Problems	Frequency	Percentage
Income and Livelihood	14	5.6
Shelter	10	4
Health	51	20.4
Water Supply	47	18.8
Sanitation	23	9.2
Education	38	15.2
Safety and Security	12	4.8
Registration	09	3.6
Deportation	07	2.8
Others	25	10
No Issues	14	5.6
Total	250	100

The intensity of these problems is shown in percentage in table 2. Analysis results indicate the top three issues faced by Afghan refugees were health-related issues, water supply, and educational issues with 20.4%, 18.8%, and 15.2% respectively. Besides this, respondents reported many other issues like income/livelihood, shelter, safety, and security, registration, deportation, non-availability of food, police harassment, and bribery, electricity shortage, overbilling, (landlord) harassment, non-availability of gas and having no graveyard allocation. Whereas 5.6% of the respondents said that they have no issues in Pakistan.

Expected issues to Afghan Refugees in their Home Country Afghanistan

Table 3

Expected issues to Afghan Refugees in their Home Country Afghanistan

Statement of Problems	Frequency	Percentage
Income and Livelihood	52	20.8
Shelter	40	16
Health	30	12
Water Supply	12	4.8
Sanitation	13	5.2
Education	34	13.6
Safety and Security	32	12.8
Deportation	07	2.8
Others	23	9.2
No Issues	06	2.4
Total	250	100

The given table-3 portrays expected issues to Afghan refugees which might face after reaching to their country of origin. The top issues disclosed by the participant were income/livelihood, shelter problem and safety/security which weighted half of the total issues, they expected to face. Other predicted issues include lack of educational opportunities, poor health facilities, water supply and sanitation were 13.6%, 12%, and 4.8% respectively. Other minor issues were damaged infrastructure, ethnic discrimination, the presence of Taliban, harassment by American and NATO forces are also added by respondents whereas only 2.4% respondents were of the opinion that there will be no issues in their home country when they reach there.

Support needed to Afghan Refugees during Repatriation Process

Table 4

Support needed to Afghan Refugees during Repatriation Process

Statement of Problems	Frequency	Percentage
Provide Income Assistance	27	10.8
Provide Shelter	47	18.8
Health Facilities	21	8.4
Water Supply Facilities	22	8.8
Educational Facilities	20	8
Safety and Security	71	28.8
Others Facilities	06	2.4
Don't Know	28	11.2
No Need	08	3.2
Total	250	100

During the data, collection process participants were asked to give suggestions regarding support and services to be offered in Afghanistan that will be an incentive for them to return based on information provided to them by their relatives who were already in Afghanistan. The above table-4 depicts that more than all 28.8% of the total participants demanded safety and security at their homeland. Moreover, other participants want assistance in terms of income and livelihood support, shelter and educational facilities which were 10.8%, 18.8%, and 8% respectively. Similarly, 11.2% respondents were not aware that what they will need there while less than all 2.4% mentioned some other facilities like farming, employment opportunities etc. While 3.2% of the respondents replied that they don't need any kind of support in Afghanistan.

Predicated Issues on Afghan Refugees during Repatriation process from Pakistan to Afghanistan

Table 5

Predicated Issues to Afghan Refugees during Repatriation process from Pakistan to Afghanistan

Statement of Problems	Frequency	Percentage
Mobility	27	10.8
Security	72	28.8
Missing Documents	21	8.4
Transportation Issues	22	8.8
Non-Availability of family members	08	3.2
Lack of Financial assessment	42	16.8
Other	22	8.8
Don't Know	28	11.2
No response	08	3.2
Total	250	100

The table represents the predicted issues Afghan refugees might face during the repatriation process from Pakistan to their homeland Afghanistan. In the given table 28.8% of the total participants feared that they may face security issues in the repatriation to the country of origin. Similarly, 10.8% were of the views that there will be mobility issues whereas considerable 16.8% participants marked the lack of financial assessment as an issue during repatriation process. Moreover, other issues like missing documents, transport issues, non-availability of a family member were with 8.4, 8.8% and 3.2% respectively while 11.2% respondents were not aware of any issues during repatriation process and Afghanistan because they never went back to Afghanistan since they came to Pakistan.

Prevailing Situations in Afghanistan in the views of Afghan Refugees in Pakistan

In this study, the respondents were asked the opinion about the prevailing situation in Afghanistan. Different factors of the current situation of Afghanistan like Income and livelihood, Shelter, Health, Water Supply, Sanitation, Education and Safety and security put forwarded to the respondents and asked them about their perception in form Very Good,

Good, No option, Bad and very Bad which has been shown in table-6 below.

Table 6

Prevailing Situations in Afghanistan in the views of Afghan Refugees in Pakistan

Attributes	Very Good	Good	Neutral	Bad	Very Bad	Total
Income and Livelihood	17(6.8%)	66(26.4%)	35(14%)	87(34.8%)	45(18%)	250(100%)
Shelter	09(3.6%)	34(13.6%)	24(9.6%)	107(42.8%)	76(30.4%)	250(100%)
Health	06(2.4%)	33(13.2%)	23(9.2%)	123(49.2%)	65(26%)	250(100%)
Water Supply	08(3.2%)	25(10%)	21(8.4%)	143(57.2%)	54(21.6%)	250(100%)
Sanitation	14(5.6%)	59(23.6%)	38(15.2%)	105(42%)	34(13.6%)	250(100%)
Education	11(4.4%)	43(17.2%)	40(16%)	98(39.2%)	58(23.2%)	250(100%)
Safety and Security	02(0.8%)	16(6.4%)	30(12%)	154(61.6%)	48(19.2%)	250(100%)

The given table shows the responses of the respondent regarding the current situation of Afghanistan in context of different factors. In regards to Income and livelihood 6.8% were of the views that it is very good, 26.4% were of the opinion that is good while 14% didn't give any response to this option whereas majority 34.8% participants marked the bad option in favor of income and livelihood in Afghanistan and 18% of the respondents were of the opinion that income and livelihood situation is very bad in Afghanistan.

Regarding the shelter the table data depicts that majority of the respondents 42.8% went in favor of bad situation of shelter in Afghanistan whereas less than that 30.4% consider the shelter situations very bad there at home country while less than all 3.6% participants were of the opinions that the shelter is very good at Afghanistan and 13.6% believe that is good. In response to this Question, 9.6% remain impartial and didn't answer to any option among them.

The table-6 also illustrates the views of respondents about the health facilities in the prevailing situations of Afghanistan where the data shows that very less 2.4% respondents were of the views that the health facilities is very good while 13.2% thinks that the health situation is good but on the other hand very less from half of all the respondents 49.2% believed that the health facilities at Afghanistan current situation is bad whereas 26% participants were of the opinions that the health situations are very bad. Similarly, considerable 9.2% remain neutral while answering this question during the data collection process.

The above mention tables also demonstrate the information regarding the water supply facilities in the current situations of Afghanistan. In response to this question 8.4% respondents didn't answer to this while in the views of more than half of all 57.2% participants the facilities of water supply is bad whereas 21.6% said that is very bad. Similarly, 10% and 3.2% were of the opinion that is good and very good respectively.

The tables also show the results of the information gathered from the respondents about the sanitation facilities in current time in Afghanistan. The data depicts that only 5.6% participants consider it very good while 23.6% told that it is good whereas 42% and 13.6% respondents were of the opinions that the sanitation faculties is bad and very bad respectively. However, some respondents 15.2% were neutral in answering this question.

In this study, respondents were also asked for the opinion about the prevailing situation in Afghanistan in context of education. Regarding this, the statistics data prevail that 23.2% respondents were of the views that education situations are very bad while 39.2% thinks that educations facilities are bad in Afghanistan in a current situation whereas 16% participants didn't go in favor of any option among very good, good, bad and very bad and remain neutral. On the other hand, only 4.4% were of the opinions that the education is very good while 17.2% respondents showed their consent in favor of that the education facilities are good in the prevailing situations in Afghanistan.

The last question in the prevailing situation in Afghanistan was about the safety and security which was the most important of all. In this context more than half of all the respondents 61.6% said that safety and security is bad and are main issues in Afghanistan while some of them 19.2% reveals that is very bad but on the other hand very less 6.4% and 0.8% were very optimistic and opted that safety and security is good and very good in Afghanistan respectively. Moreover few 12% participants remain neutral while answering this question.

Discussion over Findings

The study was aimed to analyse the different problems to Afghan refugees in Pakistan encountering during repatriations process back to their home country. The study found several issues that were faced by Afghan refugees living in different camps and villages of District Dir, KPK, Pakistan and their fear regarding repatriation. The common issues they faced in Pakistan were income/livelihood related, lack of proper shelter, and poor water

supply facilities. The current research has revealed that if the government of Pakistan and the UNHCR want voluntary repatriation to succeed the conditions relating to security needed improvement, the availability of jobs in the receiving areas needed to expand and adequate facilities needed to be available in the education and the health fields. Furthermore, two areas that would create a pull factor in Afghanistan to attract the refugees back would be the provision of adequate skill development opportunities and availability of employment to generate incomes. Clearly, this is a factor that beyond the capability of Pakistan to influence as it hints at the availability of a separate economic growth and development strategy that is beyond the mandate of Pakistan. The Afghan refugees were afraid that on their return they were exploited by corrupt practices at the border and were apprehensive that they would not receive encashment, long waiting time at collection points. Moreover, they feared for their lives on account of insecurity in Afghanistan. The study also found that there is a need for more effective awareness campaigns regarding repatriation of Afghan refugees. However, it is evident that the negative factors against repatriation are more than the positive ones. Repatriation will increase the rate of wages as labor demand in the Southern district picks up with a decrease of labor availability now being provided by the Afghan Refugees.

The conclusion of the Study

In the conclusion of the study, we found that most of the Afghan refugees migrated to Pakistan between 1978 and 1980. It was revealed that the main sources of income were daily wages, livestock, and small businesses. Majority of the respondents having monthly income in amount ranges from 10,001 – 20,000. Majority of Afghan refugees were from Chakdara Refugees camp and living in District Dir lower from the time of Russian invasion.

During this study, most common issues were Shelter, health, Malnutrition, contaminated water and the polluted environment caused different diseases in refugees' camps/villages but there were no proper health facilities available for them. Education is a basic right of every person, but their children had no proper educational facilities. Another main concern by Afghans refugees was water supply. Some were facing water shortage problem while other were having polluted and contaminated water.

In some camps, there was no electricity available, while those refugees having electricity had a complaint about low voltage and high electricity bills. Afghan refugees were of the view that they could face few constraints after repatriating to their native land. Those expected problems were lack of income opportunities and resources, No housing scheme, lack of

health facilities. One of the biggest issues in Afghanistan is Safety and Security. According to Afghans, they are not safe due to the presence of Taliban and NATO forces, that's why many people avoid returning to their homeland. About prevailing situation of Afghanistan the Afghan people were not satisfied and told that health, security, income, and education sectors were in worse conditions and life there was miserable. Most of the Afghans expressed their willingness for repatriation if security, shelter and livelihood issues are solved. While some were not interested because of the situation in Afghanistan is not suitable for living and they want to live in Pakistan. The study found that they were ready for integration in Pakistan and they want to be a Pakistani citizen. They said they would be grateful to concerned authorities if they help them in this matter.

Recommendations of the Study to Concern Authorities

The study suggests some recommendations on the basis of data obtained from the field to put forward to concern authorities of Pak-Afghan Governments and other United Nation Organizations working for refugees.

- There is a need for close collaboration between Pakistan and Afghanistan in order to create awareness among the Afghan refugees for repatriation and reintegration in their country of origin.
- The situation demands that partners should work for the repatriation of Afghan refugees with UNHCR and other organizations.
- As discussed in the findings of the study, the Afghan refugees fear repatriation to Afghanistan because of the poor security situation and expected problems during repatriation, therefore, awareness campaign needs to be started for them and the security situation needed to be improved in Afghanistan.
- There is a need for national debate on the issue in both Pakistan and Afghanistan, focusing on the resolution of the problem. The more academicians, practitioners, and refugees participate in such events, the more input will be available for policy-makers.
- The study also suggests that for peace the dialogues between Taliban and NATO forces is very necessary because without peace there will be no development in

Afghanistan and some also want that NATO forces leave our homelands and the neighboring countries don't interfere in Afghanistan and start cooperation with Afghanistan for the settlement of Afghan refugees.

References

- Brown, M. & Williams, A. (2003). Afghan returnees: Home is where the "hard" is. From <http://www.interaction.org/newswire/detail.php>
- Connor, K. M. (2014). Factors in the Residential Choices of Self-Settled Afghans Refugees in Peshawar, Pakistan. op. cit, 927–9.
- Connor, K. M, (2015). *Rationales for the Movement of Afghan Refugees to Peshawar*. Peshawar, Pakistan.
- Connor, M, (2016). *An Analysis of Residential Choice among Self-Settled Afghan Refugees in Peshawar*, Pakistan.
- Factors in the Residential Choices of Self-Settled Afghan Refugees in Peshawar*, Pakistan, International Migration Review, Vol. 23, 1989, 904–32.
- Gaston, E and Lillian, D, (2015). *Addressing Land Conflict in Afghanistan*, Special Report no. 372 (Washington, DC: United States Institute of Peace).
- Human Rights Watch. (2002). *Afghanistan unsafe for refugee returns*: U.N. refugee agency sending "misleading" message. Retrieved March 1, 2005, from <http://www.hrw.org/press/2002/07/afghan0723>
- Ijaz ,H, (2005). Afghan Refugees- the Way Forward <http://www.dailytimes.com>.
- Integrated Regional Information Networks, (2005). *Lack of infrastructure and jobs impedes the return of Afghans*. Retrieved March 3, 2005, from <http://www.irinnews.org/print.asp>
- Kunz, E. F (2016). *Exile and Resettlement: Refugee Theory*, International Migration Review, Vol. 15, 1981, 42–51.
- Kunz, E. F. (2014). *The Refugee in Flight: Kinetic Models and Forms of Displacement*. International Migration Review, Vol. 7, 1973, 130.
- Lincoln & Omaha, (2005). *Rationales for the Movement of Afghan Refugees to Peshawar*. in G. M. Farr and J. G. Merriam (eds), *Afghan Resistance*.
- Liz W, (2003). *Seeking Peace on the Pasture*. Afghan Research and Evaluation Unit, Kabul.
- Bump, M. N, (2006). *Remittances in Conflict and Crises: How Remittances Sustain Livelihoods in War, Crises, and Transitions to Peace*. Washington, International Peace Academy.

Rao, S and Turkstra, J, (2014). *Enhancing Security of Land Tenure for IDPs*, Forced Migration Review 46, (2014): 15–18.

The Politics of Survival, Boulder, and London, Westview Press, 1987, 151–90.

Turton, D and Marsden, P, (2002). *Taking Refugees for a Ride? The Politics of Refugee Return to Afghanistan*, Kabul, Afghanistan Research and Evaluation Unit, 2002.

UNHCR, *Returnee Monitoring Report Afghanistan Repatriation Jan-March 2002*, July 22, 2003 (Available: www.relief.int).

UNHCR, *Statistical Summary Overview: Census of Afghans in Pakistan*, March 2005.

United Nations Refugee Agency (UNHCR), *Afghanistan Refugee and Returnee Overview* (Geneva: UNHCR, 2015).

Türk ve Yabancı Öğrencilerin Karşılaştırmalı Olarak Sosyal Görünüş Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Orhan Koçak^a

Muhammed Orçun Şimşek^b

Öz

Çalışmanın amacı, Türk ve yabancı öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeylerini değerlendirmektir. Araştırmanın örneklemini, İstanbul il sınırları içinde bulunan çeşitli devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören 53 hazırlık, 264 lisans ve 105 lisansüstü olmak üzere 258 Türk ve 164 yabancı toplam 422 öğrenci oluşturmaktadır. Karşılaştırma yoluyla ilişkisel tarama modeli kullanılan bu çalışmada, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (Doğan, 2010) uygulanarak demografik sorularla birlikte İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrenciler değerlendirilmiştir. İlk olarak, Türk ve yabancı öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri Bağımsız Örneklem T-Testi ile incelenmiştir. Daha sonra sosyal görünüş kaygısı, cinsiyet, yaş, sınıf, üniversiteye gelene kadar hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer, algılanan akademik başarı durumu ve aylık gelir değişkenlerine göre Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek-Yönlü ANOVA testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, sosyal görünüş kaygısı bakımından İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Türk öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri yabancı öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Diğer yandan, bütün öğrenciler için yapılan testlerde sosyal görünüş kaygısıyla cinsiyet, yaş ve sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, ancak akademik ortalama, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer ve aylık gelir değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Sosyal görünüş kaygısı • beden imajı • anksiyete

- a Orhan Koçak (Prof), İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, E-posta: orhan.kocak@istanbul.edu.tr
b İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Programı, E-posta: orcunm.simsek@hotmail.com

Başvuru Tarihi: 15 Eylül 2018

Kabul Tarihi: 15 Aralık 2018

Copyright © 2019 • Uluslararası Mülteci Hakları Derneği • <http://mejrs.com>

ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962

Kış 2019 • 4(1) • 23-37

Sosyal anksiyete bozukluğunun bir çeşidi olarak ifade edilen sosyal görünüş kaygısı, insanların dış görünüşlerinin diğer insanlar tarafından değerlendirmeye alınması ile insanlar üzerinde ortaya çıkan kaygı, gerginlik ve içsel tepkiler olarak tanımlanmaktadır (Çınar ve Keskin, 2015; Özcan vd., 2013). İnsanın kurduğu ilişkiler ve iletişimlerden belli değer ve yargılar üretmek bulunduğu sistemler içerisinde kendisine yer edinme gayreti, insanın çok boyutlu ve bilinmek isteyen bir varlık olduğunun göstergesidir. İnsanların kendi görüntülerinin diğer insanlar üzerinde ne kadar etki bıraktığı önemli olmaktadır (Seki ve Dilmaç, 2015). Sosyal görünüş kaygısı, literatürde tanımlanırken genellikle beden imajı bozukluğu ile birlikte verilmekte ve görüntünün değerlendirilmesinde göz, saç, ten rengi gibi fiziksel özelliklerin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Cunningham, 1986). Fakat sosyal görünüş kaygısı sadece insanın bedeni üzerinden duyduğu endişe ile ilişkili bir durum değildir, insanın görüntüsü ile ilişkilendirilebilecek bütün değerlendirmeler ile ilişkili bir durumdur (White, 2008). İnsanlar, bu değerlendirmeyi yaparken kültürel ve toplumsal öğelerden, demografik özelliklerden, medyadan, kitle iletişim araçlarından ve modadan önemli ölçüde etkilenmektedir (Şimşir vd., 2019). Benlik saygısının azalması (Ağırnaslıgil ve Amuk, 2017), negatif değerlendirmelerin artması (Levinson vd., 2013), öz yeterliliğin düşük olması (Şahin vd., 2014) ve sosyal desteğin az olması (Atik vd., 2015) sosyal görünüş kaygısının artmasına neden olan faktörlerdir.

Amerikan Psikiyatri Birliği (2000)'ne göre, sosyal fobi olarak da bilinen sosyal kaygı bozukluğu, toplum içinde utanma, çekinme, gerginlik şekilleriyle meydana gelen ciddi ve devamlı korkular olarak ifade edilmektedir (Hart vd., 2008). İyi görünümlü insanların yaşamları içerisinde daha iyi koşullara sahip olduğu ve iş, insan ve sosyal ilişkilerinde daha fazla avantaj sağladığı (Heilman ve Stopeck, 1985) çeşitli araştırmalar tarafından saptanmıştır. Bu insanlar çekici görüntüleri sayesinde, diğerlerine göre üstünlük sağlamakta (Hamermesh ve Biddle, 1993), çekici bireylerin kişilik özellikleri, çekici olmayan bireylere göre daha fazla sosyal açıdan arzulanabilmekte (Dion vd., 1972) ve bu bireyler toplumda daha iyi muamele görmektedir (Langlois vd., 2010). Toplum içerisinde var olma mücadelesi, insanlar üzerinde eksiklik hissinin belirgin bir hal almasına ve kişisel dürtülerin bilişsel kaygılara dönüşmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle insanların görüntüleri hakkındaki endişeleri veya kendini beğenmeme davranışları, insanların gündelik yaşamlarını olumsuz etkileyebilmektedir.

Genel olarak sosyal görünüş kaygısı, ciddi stres ve bozukluk belirtileriyle ortaya konulmasına rağmen, insanların yaşam kalitelerini azaltması yönünde çok az şey bilinmektedir (Safren vd. 1996). İnsanların görünüşleri üzerinde duydukları kaygı, öz saygının yitimine neden olabilmekte ve öz saygının yitirilmesi yaşam tatmininde bir azalmaya sebep olabilmektedir. Sosyal görünüş kaygısının artması, mutluluk üzerinde büyük oranda etkilidir (İsmael, 2018). Sosyal görünüş kaygısı, insanların günlük yaşamlarındaki akademik, mesleki ve sosyal verimliliklerinde bir azalmaya sebep olmakta (Dindar ve Akbulut, 2015) ve insan-

ların sosyal izolasyonunu arttırmaktadır. Çeşitli sebeplerden dolayı sosyal görünüş kaygısı yaşayan insanlar, toplum içinde olumsuz değerlendirmelerden kendini korumak için farklı davranış kalıpları geliştirirler (Carleton vd., 2007) ve bu davranış kalıpları ile kaygının ortaya çıkmaması arasında bir bağ kurarlar (Well vd., 1995).

Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda sosyal görünüş kaygısının, birey ve toplumun karşılaştığı sorunlar arasında olduğu görülmektedir. Bu çalışma konusu tercih edilirken, toplum içerisinde etkileşim halinde olan kesimin öğrenciler olduğu düşünülmüş ve yapılmıştır. Özellikle İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrencilerin sosyal görünüş kaygılarının bu toplumsal etkileşimden nasıl etkilendiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma kapsamında, İstanbul ilinde öğrenim gören 258 Türk ve 164 yabancı toplam 422 öğrencisiye ölçek uygulanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeylerini karşılaştırmak için yapılmıştır. Araştırmacı araştırma hedefini gerçekleştirirken, İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrenci grupları üzerinde veri toplamıştır. Sosyal görünüş kaygısı ölçeğinden çıkan sonuçlarda Türk ve yabancı öğrenciler arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeylerini inceleyerek alandaki boşluğu doldurması açısından önemlidir. Hedeflenen amaç doğrultusunda, İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrenciler şeklinde iki farklı grubun sosyal görünüş kaygısı ölçeğinden elde ettikleri puanlar arasındaki farkı inceleyerek, farklı kültürlere göre sosyal görünüş kaygısını ortaya koymasından önemlidir.

Araştırmanın Hipotezleri

H1: Türk ve yabancı öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H2: Cinsiyet farkı, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.

H3: Yaş farkı, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.

H4: Öğrenim görülen sınıf, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.

H5: Üniversiteye gelene kadar hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.

H6: Algılanan akademik başarı durumu, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.

H7: Aylık gelir, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma

- 1- İstanbul ilindeki devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören lisans ve lisansüstü öğrencilerle,
- 2- Bu çalışma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı ile,
- 3- Kullanılan ölçme araçlarından elde edilen verilerle,
- 4- Hipotezleri test etmek için kullanılan istatistiksel çözümleme teknikleri ile sınırlıdır.

Araştırmanın Sayıtları

- 1- Ölçekte geçen soruların katılımcılar tarafından doğru algılandığı ve gerçek durum ve düşüncelerini belirtecek şekilde cevaplandıkları varsayılmıştır.

Tanımlar

Sosyal Görünüş Kaygısı: Sosyal görünüş kaygısı, diğer insanlar tarafından sosyal görünüşünün değerlendirilmesi ile birlikte ortaya çıkan aşırı kaygılar olarak tanımlanmaktadır (Hart vd., 1989; Mülazımoğlu vd., 2014).

Beden İmajı: Beden imajı bireylerin kendi bedenleri üzerinde geliştirdikleri düşünce ve algılardır (Altınok ve Kara, 2017)

Anksiyete: Anksiyete toplumda sıkça karşılaşılan, belirsiz ve hoş olmayan bir olumsuzluk önsezisidir. Kaygı şeklinde de isimlendirilebilir. Aşırı terleme, hızlı hızlı nefes alma, nefes almada zorluk, ellerde ve ayaklarda titreme, çarpıntı gibi belirtiler fizyolojik belirtilerdir. Diğer bir yandan, sık sık aniden gelen kötü bir şey olacaktıymış hissi, korku ve sıkıntı ise psikolojik belirtilerdir (Karamustafalıoğlu ve Yumrukçal, 2011).

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma grubunda, tarama türü araştırmalardan karşılaştırma modeline uygun olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında Türk ve yabancı öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeylerini karşılaştırmalı şekilde incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Örneklem belirlenme aşamasında rastlantısal örneklem alma teknikleri içerisindeki basit rastlantısal örneklem alma tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmanın evrenini İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa'da öğrenim gören 34614 öğrenci, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören 31893, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde öğrenim gören 10453 ve Altınbaş Üniversitesinde öğrenim gören 10639 öğrenci olmak üzere toplam 87599 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa'da, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde ve Altınbaş Üniversitesi'nde öğrenim gören 258 Türk ve 164 yabancı toplam 422 öğrenci oluşturmaktadır. Sekeran (2003)'a göre, %95 güven aralığı için 384 örneklem büyüklüğü, bir milyon ve üstü evren büyüklüğü için yeterli büyüklüğe sahiptir. Bu araştırmanın evreni, olması gereken evren büyüklüğünün altında ve bu araştırmanın örneklemini ise olması gereken örneklem büyüklüğünün üzerindedir. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini evrenini karşılamaktadır.

Ölçme Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Bu form, katılımcıların Türk veya yabancı olması, cinsiyeti, yaşı, sınıfı, üniversiteye gelene kadar yaşadığı çevresi, akademik ortalaması ve geliri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği: Hart ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) yardımıyla Türk ve yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeyleri değerlendirilmiştir. Ölçek, Kesinlikle Katılmıyorum'dan Kesinlikle Katılıyorum'a kadar uzanan 5'li likert tip cevaba sahip 16 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin ilk sorusu tersten, diğer 15 soru ise düz kodlanmıştır. Puanlar minimum 16 ile maksimum 80 puan aralığında alınabilmektedir. SGKÖ'deki puanlarda bir artış yaşanması Türk ve yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısında bir artışı temsil

etmektedir. Ölçeğin Türkçe 'ye uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 340 üniversite öğrencisi üzerinde uygulanarak ilk kez Doğan (2010) tarafından yapılmıştır.

Veri Analizi

Bu çalışmanın tüm veri analizleri SPSS yazılımı yardımıyla yapılmıştır. Bu çalışma için hesaplanan Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)'nin Cronbach's Alpha değerinin .931 olduğu saptanmıştır. SGKÖ için yapılan normallik testinde Çarpıklık değeri -.238 ve Basıklık değeri -.803 çıkmıştır. Çarpıklık ve Basıklık değerleri -1 ile +1 arasında çıkıyorsa bu verilerin normal dağıldığını göstermektedir (Hair vd., 2013; Pallant, 2011). Bu sebeple parametrik testler uygulanmıştır. Parametrik testler olarak ise Bağımsız Örneklem T-Testi ile Tek-Yönlü ANOVA testleri uygulanmıştır.

Bulgular

Katılımcıların, 258 (%61,1)'i Türk, 164 (%38,9)'ü yabancı öğrencidir. Katılımcıların, 217 (%51,4)'si kadın, 205 (%48,6)'i ise erkektir. Katılımcıların, 82 (%19,4)'si 17-19 yaş, 175 (%41,5)'i 20-22 yaş, 165 (%39,1)'i 23 ve üzeri yaş aralığındadır. Katılımcıların, 53 (%12,6)'ü hazırlıkta, 78 (%18,5)'i birinci sınıfta, 49 (%11,6)'ü ikinci sınıfta, 68 (%16,1)'i üçüncü sınıfta, 69 (%16,4)'ü dördüncü sınıfta, 105 (%24,9)'i Yüksek Lisans/ Doktora derecesinde eğitim görmektedir. Katılımcıların 30 (%7,1)'u köyde, 66 (%15,6)'sı kasabada, 201 (%47,6)'i kent merkezinde, 125 (%29,6)'i büyükşehirde üniversiteye gelmeden önce hayatlarının büyük bir bölümünü geçirmişlerdir. Katılımcıların 64 (%15,2)'ü 1.80 ve altında, 35 (%8,3)'i 1.81-2.39 aralığında, 57 (%13,5)'si 2.40-2.99 aralığında, 113 (%26,8)'ü 3.00-3.59 aralığında, 102 (%24,2)'si 3.60 ve üzerinde ortalamalara sahiptir ve 51 (%12,1)'inin ilk dönem veya hazırlıkta oldukları için ortalamaları mevcut değildir. Katılımcıların, 225 (%53,3)'i 1000 TL ve altı, 105 (%24,9)'i 1000-2000 TL arası, 92 (%21,8)'si 2000 TL ve üzeri gelire sahiptir.

Tablo 1. Güvenilirlik analizi

Cronbach's Alpha	S. Edilmiş Cronbach's Alpha	N
.931	.928	16

Bu çalışmada kullanılan Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)'nin 16 sorusu için hesaplanan Cronbach's Alpha değeri .931 olarak saptanmıştır. Görüldüğü üzere ölçeğin içsel tutarlılık düzeyi, içsel tutarlılık kabul sınırının (0.70) üstünde yer almaktadır (Kılıç, 2016; Uzunsakal ve Yıldız, 2018).

Tablo 2. Türk ve yabancı öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısı Bağımsız Örneklem T-Testi

Ölçek	Öğrenci	N	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
SGKÖ	Türk	258	52.9	14.2	3.226	420	.001
	Yabancı	164	48.1	15.3			

Araştırmaya katılan İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeylerine ilişkin tablo sonuçları incelendiğinde Türk ve yabancı öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($t=3.226$; $p<.05$). Türk öğrencilerin, yabancı öğrencilere göre sosyal görünüş kaygı puanları daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 3. Cinsiyete göre sosyal görünüş kaygısı Bağımsız Örneklem T-Testi

Ölçek	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
SGKÖ	Kadın	217	51.5	14.9	.592	420	.554
	Erkek	205	50.6	14.7			

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeylerine ilişkin tablo sonuçları incelendiğinde, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($t=.592$; $p>.05$).

Tablo 4. Yaşa göre sosyal görünüş kaygısı ANOVA testi

<i>f, $\bar{x}$, ss Değerleri</i>						<i>ANOVA Sonuçları</i>				
Puan	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
	17-19	82	50.1	14.9	G. Arası	402.949	2	201.475	.912	.402
SGKÖ	20-22	175	50.4	15.0	G İçi	92557.629	419	220.901		
	23 ve üzeri	165	52.3	14.6	Toplam	92960.578	421			
	Toplam	422	51.0	14.8						

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeylerine ilişkin tablo sonuçları incelendiğinde, yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($F=.912$; $p>.05$).

Tablo 5. Sınıfa göre sosyal görünüş kaygısı ANOVA testi

Puan	<i>f, $\bar{x}$, ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>				
	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
SGKÖ	Hazırlık	53	51.8	13.2	G. Arası	1421.900	5	284.380	1.292	.266
	1.Sınıf	78	51.0	14.5	G İçi	91538.678	416	220.045		
	2.Sınıf	49	50.4	16.6	Toplam	92960.578	421			
	3.Sınıf	68	47.9	15.4						
	4.Sınıf	69	54.2	14.6						
	YL/	105	51.0	14.5						
	Doktora Toplam	422	51.0	14.8						

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeylerine ilişkin tablo sonuçları incelendiğinde sınıfa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($F=1.292$; $p>.05$).

Tablo 6. Üniversiteye gelene kadar hayatın önemli bir kısmının geçirildiği yere göre sosyal görünüş kaygısı ANOVA testi

Puan	<i>f, $\bar{x}$, ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>				
	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
	Köy	30	53.8	14.1	G. Arası	3937.597	3	1312.532	6.163	.000
	Kasaba	66	48.2	15.5	G İçi	89022.981	418	212.974		
SGKÖ	Kent	201	48.9	13.9	Toplam	92960.578	421			
	Merkezi									
	Büyükşehir	125	55.3	15.1						
	Toplam	422	51.0	14.8						

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeylerine ilişkin tablo sonuçları incelendiğinde hayatın önemli bir kısmının geçirildiği yere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F=6.163$; $p<.05$).

Tablo 7. Üniversiteye gelene kadar hayatın önemli bir kısmının geçirildiği yere göre sosyal görünüş kaygısı ANOVA testi sonrası post-hoc LSD Tablosu

Nerede (1)	Nerede (2)	Ortalama ($\bar{x}$)	Ort. Fark	Sh	p
Köy	Kasaba	48.2	5.57576	3.21341	.083
	Kent Merkezi	48.9	4.87313	2.85634	.089
	Büyükşehir	55.3	-1.51867	2.96697	.609
Kasaba	Köy	53.8	-5.57576	3.21341	.083
	Kent Merkezi	48.9	-.70262	2.07037	.735
	Büyükşehir	55.3	-7.09442*	2.22051	.002
Kent Merkezi	Köy	53.8	-4.87313	2.85634	.089
	Kasaba	48.2	.70262	2.07037	.735
	Büyükşehir	55.3	-6.39180*	1.66234	.000
Büyükşehir	Köy	53.8	1.51867	2.96697	.609
	Kasaba	48.2	7.09442*	2.22051	.002
	Kent Merkezi	48.9	6.39180*	1.66234	.000

Sosyal görünüş kaygı düzeylerinin üniversiteye gelene kadar hayatın önemli bir bölümünün geçirildiği yerler arasında nasıl farklılaştığını görmek için yapılan ANOVA sonrası post-hoc LSD testi sonucunda; üniversiteye gelene kadar hayatlarının büyük bir bölümünü büyükşehirde ($\bar{x}=55,3$) geçirenler ile kent merkezi ($\bar{x}=48,9$) ve kasabada ($\bar{x}=48,2$) geçirilenler arasında bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$).

Tablo 8. Algılanan akademik başarı durumuna göre sosyal görünüş kaygısı ANOVA testi

Puan	<i>f, $\bar{x}$, ss Değerleri</i>			<i>ANOVA Sonuçları</i>						
	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
SGKÖ	1.80 ve altı	64	51.0	14.8	G. Arası	3880.950	5	776.190	3.625	.003
	1.81-2.39	35	46.4	15.6	G İçi	89079.628	416	214.134		
	2.40-2.99	57	45.3	15.6	Toplam	92960.578	421			
	3.00-3.59	113	52.5	14.2						
	3.60 ve üzeri	102	54.1	13.7						
	İlk Dönem/ Hazırlık	51	51.3	15.0						
	Toplam	422	51.0	14.8						

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeylerine ilişkin tablo sonuçları incelendiğinde algılanan akademik başarı durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F=3.625$; $p<.05$).

Tablo 9. Algılanan akademik başarı durumuna göre sosyal görünüş kaygısı ANOVA testi sonrası post hoc LSD Tablosu

	A. Ortalama (2)	Ortalama ($\bar{x}$)	Ort. Fark	Sh	p
1.80 ve altı	1.81-2.39	46.4	4.60000	3.07635	.136
	2.40-2.99	45.3	5.64912*	2.66506	.035
	3.00-3.59	52.5	-1.58407	2.28929	.489
	3.60 ve üzeri	54.1	-3.18627	2.33349	.173
1.81-2.39	1.80 ve altı	51.0	-4.60000	3.07635	.136
	2.40-2.99	45.3	1.04912	3.14243	.739
	3.00-3.59	52.5	-6.18407*	2.83074	.029
	3.60 ve üzeri	54.1	-7.78627*	2.86661	.007
2.40-2.99	1.80 ve altı	51.0	-5.64912*	2.66506	.035
	1.81-2.39	46.4	-1.04912	3.14243	.739
	3.00-3.59	52.5	-7.23319*	2.37733	.002

	3.60 ve üzeri	54.1	-8.83540*	2.41993	.000
3.60 ve üzeri	1.80 ve altı	51.0	3.18627	2.33349	.173
	1.81-2.39	46.4	7.78627*	2.86661	.007
	2.40-2.99	45.3	8.83540*	2.41993	.000
	3.00-3.59	52.5	1.60220	1.99858	.423

Sosyal görünüş kaygı düzeylerinin algılanan akademik başarı durumları arasında nasıl farklılaştığını görmek için yapılan ANOVA sonrası post-hoc LSD testi sonucunda; algılanan akademik başarı durumları 3.60 ve üzeri ($\bar{x}$ =54.1) ortalamaya sahip öğrenciler ile 2.40-2.99 ($\bar{x}$ =45.3) ortalamaya sahip öğrenciler ve 1.81-2.39 ($\bar{x}$ =46.4) ortalamaya sahip öğrenciler arasında bir farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca, 2.40-2.99 ($\bar{x}$ =45.3) ortalamaya sahip öğrenciler ile 3.00-3.59 ($\bar{x}$ =52.5) ortalamaya sahip öğrenciler arasında da bir farklılık vardır ($p<.05$).

Tablo 10. Aylık gelire göre sosyal görünüş kaygısı ANOVA Testi

Puan	N, $\bar{x}$, ss Değerleri					ANOVA Sonuçları				
	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
SGKÖ	1000 TL ve altı	225	53.3	3.9	G. Arası	2382.195	2	1191.098	5.510	.004
	1000-2000 TL	105	48.6	5.0	G İçi	90578.383	419	216.178		
	2000 TL ve üzeri	92	48.3	16.1	Toplam	92960.578	421			
	Toplam	422	51.0	14.8						

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeylerine ilişkin tablo sonuçları incelendiğinde aylık gelire göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F=5.510$; $p<.05$).

Tablo 11. Aylık gelire göre sosyal görünüş kaygısı ANOVA testi sonrası post hoc LSD Tablosu

Gelir (1)	Gelir (2)	Ortalama ($\bar{x}$)	Ort. Fark	Sh	p
1000 TL ve altı	1000-2000 TL	48.6	4.61587*	1.73771	.008
	2000 TL ve üzeri	48.3	4.91981*	1.81949	.007
1000-2000 TL	1000 TL ve altı	53.3	-4.61587*	1.73771	.008
	2000 TL ve üzeri	48.3	.30393	2.09966	.885
2000 TL ve üzeri	1000 TL ve altı	53.3	-4.91981*	1.81949	.007
	1000-2000 TL	48.6	-.30393	2.09966	.885

Sosyal görünüş kaygı düzeylerinin aylık gelir düzeyleri arasında nasıl farklılaştığını görmek için yapılan ANOVA sonrası post-hoc LSD testi sonucunda; aylık gelirleri 1000 TL ve altı ($\bar{x}$ =53.0) olan öğrenciler ile 1000-2000 TL ($\bar{x}$ =48.6) ve 2000 TL ve üzeri ($\bar{x}$ =48.3) olan öğrenciler arasında bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$).

Tablo 12. Hipotez analizi

Hipotezler	Sonuçlar
H1: Türk ve yabancı öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.	Desteklendi
H2: Cinsiyet farkı, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.	Desteklenmedi
H3: Yaş farkı, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.	Desteklenmedi
H4: Öğrenim görülen sınıf, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.	Desteklenmedi
H5: Üniversiteye gelene kadar hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.	Desteklendi

H6: Algılanan akademik başarı durumu, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.

Desteklendi

H7: Aylık gelir, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koyar.

Desteklendi

Tartışma

Bu çalışmada, İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrenciler olarak iki farklı öğrenci örneklem grubu üzerinde çalışma yapılmıştır. Çalışmadan çıkan sonuçlarda, sosyal görünüş kaygısının, İstanbul ilinde öğrenim gören Türk ve yabancı öğrenciler arasında anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Bu alan ile ilişkili literatür taraması yapıldığında sosyal görünüş kaygısı üzerine çeşitli çalışmaların olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koyan faktör, daha önce Türk ve yabancı öğrenciler arasında sosyal görünüş kaygısını inceleyen çalışmanın olmaması ve bu anlamda bu çalışmanın bir ilk olma özelliği taşımasıdır. Diğer bir yandan bu çalışmada öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları, cinsiyet, yaş, sınıf, üniversiteye gelene kadar hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer, algılanan akademik ortalama ve aylık gelir gibi çeşitli değişkenler üzerinden incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sosyal görünüş kaygısı cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu konuyla ilişkili çalışmalar dikkate alındığında birçok farklı sonuç olduğu görülmüştür. Türkiye’de yürütülmüş ve bu çalışmada elde edilen sonuçları destekleyen Telli ve Ünal (2016), Ümmet (2007), Amil ve Bozgeyikli (2015), Şahin (2012), Özge (2013) ve Şahin vd., (2013) gibi çalışmalar literatürde görülmektedir.

Çalışmanın çıktılarına göre sosyal görünüş kaygısının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı saptanmıştır. Çalışma Özge (2013), Ben (2017) ve Yüceant (2013) tarafından yapılmış çalışmalar ile paralel sonuç vermiştir. Çalışmadan çıkan sonuçlara göre sosyal görünüş kaygısı sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymamaktadır. Çalışmadan çıkan sonuç, Özge (2013) ve Gümüş (1997) tarafından yapılmış çalışmalar ile desteklenmektedir. Bu çalışmanın bulgularına göre, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkeni için sonuç anlamlı çıkmıştır. Üniversiteye gelene kadar hayatının büyük bir bölümünü büyükşehirde geçirenlerde sosyal görünüş kaygısı daha fazla çıkmıştır. Fakat literatür taraması yapılırken çoğunlukla hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer için sonuçların istatistiksel olarak anlamlı çıkmadığı görülmüştür. Alemdağ (2013), Telli ve Ünal (2016) ve Tekeli (2017) tarafından yapılan çalışmalarda ista-

tistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkmamıştır. Algılanan akademik başarı durumu değişkenine göre öğrencilerin sosyal görünüş kaygılarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. 3.60 ve üzeri ortalamaya sahip öğrencilerin sosyal görünüş kaygı puanları, diğer öğrenci gruplarının kaygı puanlarına göre daha yüksek çıkmıştır. Sosyal görünüş kaygısı, içe dönüklük, utangaçlık veya çekingenlik gibi faktörlerin akademik başarı ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu yapılan bir araştırmada ortaya konmuştur (Chen vd., 2003). Yüksek ortalamaya sahip öğrencilerin sosyal görünüş kaygısı yaşamaları, bu öğrencilerin enerjilerini derslerine yoğunlaştırabildikleri ve akademik başarı elde etmek için çalışabildikleri düşünülmektedir.

Aylık gelir değişkenine göre sosyal görünüş kaygısı incelendiğinde üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısının aylık gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık ortaya koyduğu görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, 1000 TL ve altı gelire sahip olan öğrencilerde sosyal görünüş kaygısı diğer gruplara göre daha fazla çıkmıştır. Çalışma çıktıları, Stein, (1994) ve Amil ve Bozgeyikli, (2015)'nin yürüttüğü çalışmalarda desteklenmiştir. Özcan vd., (2013)'nin yaptığı çalışma, ekonomik zorlukların sosyal görünüş kaygısını arttırdığını ortaya koyan bir diğer çalışmadır. Fakat ekonomik açıdan gruplar arasında farklılık olmadığı yönünde sonuçlar veren çalışmalar da vardır (Dilbaz, 1997). David Hume, tüketme ve kazanma arzusu, tutku ve yaşama sevinci gibi davranışlar üzerinde ekonomik imkanların büyük bir rol oynadığını söylemektedir (Earl, 2005). Irk, dil ve kültür fark etmeksizin gelir seviyesinin yeterli seviyede olması, alım gücünü arttırdığı için gelir seviyesi iyi durumda olan öğrencilerin görünüşleri hakkında kaygı yaşamamaları bu durum ile anlaşılabilir.

Sonuç

Sonuç olarak çalışmanın çıktıları göz önünde bulundurulduğunda, İstanbul ilinde öğrenim gören yabancı öğrenciler Türkiye'de olmalarına rağmen görüntüleri hakkında daha az endişe duymaktadırlar. Bu çalışma konusu belirlenme aşamasında, sosyal görünüş kaygısının günümüzde karşılaşılan bir sorun olduğu ve bu durumun Türkiye'de de görüldüğü düşünülecek çalışmanın konusu belirlenmiştir. Sosyal görünüş kaygısı, herkesin karşılaşılabileceği bir sorun olarak düşünülmektedir. Çalışmada İstanbul ilinde öğrenim gören Türk öğrencilerin yabancı öğrencilere göre daha yüksek sosyal görünüş kaygısına sahip olmaları, kendi toplumu içerisinde yaşıyor olmaları ile izah edilebilir. Bir yönüyle Türk öğrencilerin, yaşadıkları toplum içinde toplumsal baskıyı hissettikleri, yabancı öğrencilerin ise baskıyı Türkler kadar hissetmedikleri düşünülmektedir. Diğer bir yandan, Türkiye'de meydana gelen özellikle batılılaşma adı altında giyim kuşam üzerindeki toplumsal değişimler, İstanbul ilinde öğrenim gören Türk öğrencilerin daha fazla sosyal görünüş kaygısı yaşamalarına neden olduğu düşü-

nülmektedir. Barbarosoğlu, (2012)'na göre yabancı marka ve moda üzerine eğilim artmakta ve bu durum özellikle üniversite gençliğinin Batı'nın artan etkisi içerisinde ulusal değerlerden uzaklaşarak taklitçi bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir. Ayrıca Türkiye'nin yurtdışından eğitim için gelen öğrencilere ılımlı bakış açısı, teknolojinin gelişmesiyle birlikte farklı kültürler hakkında bilgi edinmenin kolay hale gelmesi, Türkiye sınırları içerisinde geçmişten günümüze çeşitli etnik grupların barınması gibi faktörler çalışmadan çıkan sonucun anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. İstanbul ilinde öğrenim gören yabancı öğrencilerin sosyal görünüş kaygılarının Türk öğrencilere göre daha az çıkması, Türkiye'nin kapsayıcı ve kolaylaştırıcı bir yapısının olduğu düşünülerek anlaşılmalı çalışılmıştır.

Ülkelerin coğrafi konumu, bireylerin doğal çevresi, ekonomik ve toplumsal yapı bir toplumun giyim kuşamının şekillenmesinde önemli ölçüde katkı sağlamaktadır (Koca vd., 2008). Coğrafi konum, doğal çevre, ekonomik ve toplumsal yapı bağlamında Türk toplum yapısı incelendiğinde geçmişten günümüze kadar Türk toplum yapısında görünüşe önem verilmiştir (Tezcan, 1983). Bu bağlamda Türk toplum yapısında görünüşe verilen önemin, Türkiye'de öğrenim gören yabancı öğrencilere göre nispeten daha fazla olduğu düşünülebilir. Diğer bir deyişle, görünüşe verilen önemin fazla olması sosyal görünüş kaygısının yaşanmasını arttırabileceği düşünülmektedir. Ekonomik imkânların değişkenlik göstermesi ve kültürlerin farklı olması sosyal görünüş kaygısının değişkenlik göstermesine neden olabileceği düşünülmektedir. Yabancı öğrencilerin ait oldukları kültür içerisinde, sıra dışı ve farklı olmaya izin veren bir yapı mevcut olduğu ve bu yapının Türk toplum yapısında daha kuralcı veya şekilci olarak kendini gösterdiği düşünülmektedir. Geniş ekonomik imkânlar, kişiye istediği kişi olma imkânı sağlayabilmektedir. Ekonomik zorlukların sosyal görünüş kaygısını arttırdığı Özcan vd. (2013)'nin yaptığı bir çalışmayla saptanmıştır. İnsanların ekonomik olarak sınırlı imkânlarla sahip olması sosyal açıdan görünüşlerini daha az önemsemelerine neden olabilmektedir. Türk öğrencilerin yabancı öğrencilere göre daha fazla sosyal görünüş kaygısı yaşamasının sebebi bu doğrultuda anlam kazanabilir. Bu bağlamda, Türk öğrencilerde sosyal görünüş kaygısının daha fazla olmasının kültür ve ekonomiyle ilişkili olabileceği ifade edilebilir.

The Evaluation of Social Appearance Anxiety Levels in Turkish and Foreign Students in Istanbul

Orhan KOÇAK^a

Muhammed Orçun ŞİMŞEK^b

Abstract

This study evaluates social appearance anxiety of Turkish and foreign students in Istanbul. The sample comprised 422 students, where 258 were Turkish and 164 were foreign students. From the total number of students, 53 were in prep school, 264 were undergraduates, and 105 were graduate students studying in various state and foundation universities located in Istanbul. This study uses a relational survey model by comparison. The Social Appearance Anxiety Scale (Doğan, 2010) was applied to Turkish and foreign students by asking demographic questions. First, the social appearance anxiety levels of Turkish and foreign university students were examined using the Independent Sample t-test. Then, social appearance anxiety was evaluated using Independent Sample t-tests and one-way ANOVA with some variations in gender, age, class, place of life, average, and income variables. The study found that there is a statistically significant difference between social appearance anxiety of Turks and foreign students. Turkish university students' social appearance anxiety levels are higher than foreign university students. Alternatively, social appearance anxiety does not explain any significant difference in terms of gender, age, and class variable. However, it was found that the average social appearance anxiety level is statistically significant in terms of the place and income.

Keywords

Social appearance anxiety • body image • anxiety

- a Istanbul University-Cerrahpasa (PhD), Faculty of Health Sciences, Social Service Department,
E-posta: orhan.kocak@istanbul.edu.tr
- b Istanbul University-Cerrahpasa, Faculty of Graduate Education, Social Service Department,
E-posta: orcunm.simsek@hotmail.com

Received: September 15, 2018

Applied: December 15, 2018

Copyright © 2019 • International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com>

ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962

Winter 2019 • 4(1) • 39-45

Social appearance anxiety, expressed as a form of social anxiety disorder, is defined as anxiety, tension, and internal responses (Çınar & Keskin, 2015) that are evident in people that is obtained through other people's evaluation of their external appearance (Özcan et al., 2013). The human is a multi-dimensional being with a will to be known. In other words, people make certain values and judgments about their relationships and communication with others that they establish and strive to gain space in their environments. While social appearance anxiety is defined in the literature, it is usually denoted as a body image disorder. It has been emphasized that physical properties such as eyes, hair, and skin color are important in the evaluation of the image (Cunningham, 1986). However, social appearance anxiety is not only related to anxiety over the human body, it is also related to all evaluations that can be associated with the human image (White, 2008). According to the American Psychiatric Association (2000), social anxiety disorder, also known as social phobia, is expressed as serious and constant fears occurring in the form of shame, hesitation, and tension in society (Hart et al., 2008).

Within the scope of this study, 422 students studying in the Istanbul province responded to a survey that evaluated the social appearance anxiety levels of Turkish and foreign university students. This study is important because it examines the social appearance anxiety levels of Turkish and foreign university students by investigating the current field of study. The simple random technique, which is one of the random sampling techniques, was used in the study. Of the participants, 258 (61.1%) were Turkish students, while 164 (38.9%) were foreign students. Moreover, 217 (51.4%) of the participants were women and 205 (48.6%) were men. Eighty-two (19.4%) of the participants were between the ages of 17 and 19, 175 (41.5%) were between the ages of 20 and 22, and 165 (39.1%) were over the age of 23. Fifty-three (12.6%) of the participants were in prep school, 78 (18.5%) were in the first grade, 49 (11.6%) were in the second grade, 68 (16.1%) were in the third grade, 69 (16.4%) were in the fourth grade, and 105 (24.9%) were in the Master's or Doctorate degree. Thirty (7.1%) were in village, 66 (15.6%) were in town, 201 (47.6%) were in the city center, and 125 (29.6%) were in the metropolitan area. Of the participants, 64 (15.2%) were 1.80 or less, 35 (8.3%) were within the range of 1.81–2.39, 57 (13.5%) were within the range of 2.40–2.99, 113 (26.8%) averages between 3.00–3.59, 102 (24.2%) had averages of 3.60 or over, and 51 (12.1%) did not have averages because they were still in the first term or in prep school. Among the participants, 225 (53.3%) had an average income of 1000 TL or less, 105 (24.9%) had 1000–2000 TL, while 92 (21.8%) had a 2000 TL or over income. With the help of the Social Appearance Anxiety Scale (SGKÖ) developed by Hart et al. (2008), the social apprehension anxiety levels of Turkish and foreign students were evaluated. All data obtained from this study were analyzed with the help of the SPSS software.

The results of the survey were examined and it was found that there was a statistically significant difference between the general values obtained from the Turkish and foreign university students ($p < .05$). When it comes to the social appearance anxiety levels of the university students, it was found that there was no statistically significant difference in terms of gender ($p > .05$). Furthermore, there was also no statistically significant difference in terms of age ($p > .05$). Similarly, there was also no statistically significant difference in terms of their class ($p > .05$). However, a statistically significant difference was found with respect to the place where a significant part of a student's life was spent ($p < .05$). Moreover, there was a statistically significant difference as to the perceived academic achievement status ($p < .05$). It was also found that there was a statistically significant difference with respect to the monthly income of the students ($p < .05$).

Therefore, foreign students coming to Turkey from abroad to study are concerned about the average level of their self-images in Turkey ($\bar{x} = 48.1$). Turkish students are more concerned about their appearance as compared with foreign students because of societal expectations. This can be explained through the fact that Turkish students live in their own country. While Turkish students feel social pressure in their community, foreign students do not feel as much pressure as Turkish students do. The study found that foreign students studying in Istanbul are less concerned about their images, although they are from a Turkey. Factors such as moderate perspectives toward different cultures and the welcoming and offering of hospitality to foreigners help in understanding the outcome of the study. The provision of easy integration of foreign students in the provinces of Istanbul is an indication of an inclusive and a more facilitating Turkish society. The value given to the appearances in Turkish society is relatively more important in comparison with foreign students in Turkey.

References

- Ağırnaslıgil, M, Amuk, G N. (2017). İskeletsel Sınıf III Maloklüzyona Sahip Ortognatik Cerrahi Hastalarının Benlik Saygısı, Eleştiriye Duyarlılık ve Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeylerinin Uzun Dönem Takibi. *Selçuk Dental Journal*, 5(1), 50-58.
- Alemdağ, S. (2013). *Öğretmen Adaylarında Fiziksel Aktiviteye Katılım, Sosyal Görünüş Kaygısı ve Sosyal Öz-Yeterlik İlişkisinin İncelenmesi* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Trabzon.
- Altınok, A., Kara, A. (2017). Relationship Between Body İmage, Psychological Symptom Level and İnterpersonal Style: Alternative Models. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30, 170-180.

- Amil, O., Bozgeyikli, H. (2015). Investigating the Relationship between Social Appearance Anxiety and Loneliness of Turkish University Youth. *Journal of Studies in Social Sciences*, 11(1), 68-96.
- Atik, D., Atik, C., Asaf, R., Çınar, S. (2015). The Effect of Perceived Social Support by Hemodialysis Patients on Their Social Appearance Anxiety. *Medicine Science*, 4(2), 2210-2223.
- Barbarosoğlu, F. K. (2012) Modernleşme Sürecinde Moda ve Zihniyet (5. Baskı), İstanbul: İz Yayıncılık.
- Ben, S. (2017). *İstanbul 'da Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Anksiyete Düzeyleri İle Beden Algısı Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Sosyal Görünüş Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Carleton, R. N., Collimore, K. C., Asmundson, G. J. (2007). Social Anxiety and Fear of Negative Evaluation: Construct Validity of The BFNE-II. *Journal of Anxiety Disorders*, 21(1), 131-141.
- Chen, X., Rubin, K. H., Liu, M., Chen, H., Wang, L., Li, D., Et Al. (2003). Compliance in Chinese and Canadian Toddlers. *International Journal of Behavioral Development*, 27, 428-436.
- Cunningham, M. R. (1986). Measuring the Physical in Physical Attractiveness: Quasi-Experiments on The Sociobiology of Female Facial Beauty. *Journal of Personality And Social Psychology*, 50(5), 925.
- Çetin, E. (2014). Bir Sosyal Yardımlaşma Pratiği Olarak Askıda Kahve ve Sadaka Taşı. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (41).
- Çınar, H., Keskin, N. (2015). Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısının Öğrenim Yeri Tercihlerine Etkisi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 14, 457-464.
- Dilbaz, N. (1997). Sosyal Fobi. *Psikiyatri Dünyası*, 1, 18-24.
- Dindar, M., Akbulut, Y. (2015). Role of Self-Efficacy and Social Appearance Anxiety on Gaming Motivations of MMOFPS Players. *Computers & Education*, 81, 26-34.
- Dion, K., Berscheid, E., Walster, E. (1972). What is Beautiful is Good. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24 (3), 285-290.
- Doğan, T. (2010). Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği' nin (SGKÖ) Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 151-159.
- Earl, P. E. (2005). Economics and Psychology in the Twenty-Century. *Cambridge Journal of*

- Economics*, 29(6), 909-926.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., Tatham, R. L. (2013). *Multivariate Data Analysis*: Pearson Education Limited.
- Hart, E. A., Leary, M. R., Rejeski, W. J. (1989). The Measurement of Social Physique Anxiety. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11, 94-104.
- Hart, T. A., Flora, D. B., Palyo, S. A., Fresco, D. M., Holle, C., Heimberg, R. G. (2008). Development and Examination of The Social Appearance Anxiety Scale. *Assessment*, 15(1), 48-59.
- Hamermesh, D. S., Biddle, J. E. (1993). *Beauty and The Labor Market* (No. w4518). National Bureau of Economic Research.
- Heilman, M. E., & Stopeck, M. H. (1985). Being Attractive, Advantage or Disadvantage? Performance-Based Evaluations and Recommended Personnel Actions as A Function of Appearance, Sex, And Job Type. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 35 (2), 202-215.
- Gümüş, E. A. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İsmail, M. (2018). *Mutluluğun Yordayıcısı Olarak Cinsel Benlik Şeması ve Sosyal Görünüş Kaygısı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Karamustafaloğlu, O., Yumrukçal, H. (2011). Depresyon ve Anksiyete Bozuklukları. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni*, 45(2), 65-74.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach's Alpha Reliability Coefficient. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.
- Langlois, J. H., Kalakanis, L., Rubenstein, A. J., Larson, A., Hallam, M., Smoot, M. (2000). Maxims or Myths of Beauty? A Meta-Analytic and Theoretical Review. *Psychological Bulletin*, 126 (3), 390-423.
- Levinson, C. A., Rodebaugh, T. L., White, E. K., Menatti, A. R., Weeks, J. W., Iacovino, J. M., Warren, C. S. (2013). Social Appearance Anxiety, Perfectionism, And Fear of Negative Evaluation. Distinct or Shared Risk Factors for Social Anxiety and Eating Disorders? *Appetite*, 67, 125-133.
- Mülazımoğlu B. Ö., Erturan İ. G., Arslan, Y. (2014). Achievement Goals in Turkish High School PE Setting: The Predicting Role of Social Physique Anxiety. *International Journal of Educational Research*, 67, 30-39.
- Özcan, H, Subaşı, B, Budak, B, Çelik, M, Gürel, Ş, Yıldız, M. (2013). Ergenlik ve Genç

- Yetişkinlik Dönemindeki Kadınlarda Benlik Saygısı, Sosyal Görünüş Kaygısı, Depresyon ve Anksiyete İlişkisi. *Journal of Mood Disorders*, 3(3), 107-113.
- Özge, F. I. (2013). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Sosyal Görünüş Kaygıları ile Benlik Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi "Üsküdar İlçesi Örneği"* (Unpublished Master Thesis). Institute of Social Science of Yeditepe University. İstanbul.
- Pallant, J. (2011). *SPSS Survival Manual: A Step by Step Guide to Data Analysis Using the SPSS Program*. Sydney: Allen & Unwin.
- Safren, S. A., Heimberg, R. G., Brown, E. J., Holle, C. (1996). Quality of Life in Social Phobia. *Depression and Anxiety*, 4(3),126–133.
- Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business: A Skill-Building Approach*. 4th Edition, John Wiley and Sons, Hoboken.
- Seki, T., Dilmaç, B. (2015). Ergenlerin Sahip Oldukları Değerler ile Öznel İyi Oluş ve Sosyal Görünüş Kaygı Düzeyleri Arasındaki Yordayıcı İlişkiler: Bir Model Önerisi. *Eğitim ve Bilim*, 40(179).
- Stein, M. B. (1994). Setting Thresholds for Social Phobia Considerations from A Community Survey of Social Anxiety. *Psychiatry*, 37, 224-228.
- Şahin, E. (2012). *Bazı Değişkenlere Göre İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Sosyal Görünüş Kaygıları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, E., Barut, Y., Ersanlı, E. (2013). Sociodemographic Variables in Relation to Social Appearance Anxiety in Adolescents. *The International Journal of Social Sciences*.15 (1), 56-63.
- Şahin, E., Barut, Y., Ersanlı, E., Kumcağız, H. (2014). Self-Esteem and Social Appearance Anxiety: An Investigation of Secondary School Students. *Online Submission*, 4(3), 152-159.
- Şimşir, Z., Seki, T., Dilmaç, B. (2019). Sosyal Görünüş Kaygısında Cinsiyet Farklılıkları: Bir Meta Analiz Çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 615-637.
- Tekeli, Ş. C. (2017). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adayları ile Diğer Öğretmen Adaylarının Sosyal Görünüş Kaygısı ve Akademik Öz-Yeterlik Düzeylerinin Karşılaştırılması* (Master's thesis). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Telli, E., Ünal, Z. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Sosyal Görünüş Kaygısı: Bir Alan Araştırması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal*

Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(15), 134-146.

Tezcan, M. (1983). Giyim Olgusuna Sosyo-Kültürel Bakış ve Türklerde Giyim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 255–276.

Uzunsakal, E., Yıldız, D. (2018). Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 14-28.

Ümmet, D. (2007). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının cinsiyet rolleri ve aile ortamı bağlamında incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yüceant, M. (2013). *Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Sosyal Görünüş Kaygı Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Master's Thesis). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Wells, A., Clark, D. M., Salkovskis, P., Ludgate, J., Hackmann, A., Gelder, M. (1995). Social Phobia: The Role of in Situation Safety Behaviors in Maintaining Anxiety and Negative Beliefs. *Behavior Therapy*, 26(1), 153-161.

White, E.K. (2008). *The Role of Social Physique Anxiety and Social Appearance Anxiety in The Body Checking Behaviors of Male and Female College Students* (Unpublished Master Thesis). University of Nevada, Department of Psychology.

Metropol Kentlerde Düzensiz Göçmenlerin Mekânsal Kümelenme Dinamikleri: Beykoz-Yenimahalle Afganistanlılar Örneği*

Sümeyye Açıkgöz^a

*ben bir mülteciyim
kendi yüreğimden başka
sığınacak yerim yok yurdum yok
ben bir mülteciyim, yüreğime sığındım
burda savaş çıksa bile ölen yok...*

Şebnem Ferah

Öz

Birleşmiş Milletler 2019 verilerine göre Afganistan, Suriye'den sonra dünyanın en fazla mülteciye kaynaklık eden ülkesi durumundadır. 1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle başlayan savaş, güvenlik sorunları ve bunların beraberinde getirdiği istikrarsızlık, Afganistan'da bir mültecilik kültürü doğurmuştur. Savaşın ilk yıllarında öncelikle komşuları Pakistan ve İran'a sığınan Afgan mülteciler, savaşın uzamasıyla dünyanın birçok ülkesine yayılmıştır. 2000'li yıllara kadar çok sınırlı sayıda Afgan mültecinin geldiği Türkiye, ABD'nin 2001 yılındaki işgalinden sonra Afgan mülteci akını ile karşılaşmıştır. 2015-2019 arasındaki 5 yılda Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmenlerin üçte birini, sayıları 400 bini aşan Afganlar oluşturmaktadır. Daha ziyade Özbek ve Türkmen kökenli Afganlar, Türkçeyi çok kolay öğrenmeleri ve dini inançları nedeniyle Türkiye'yi tercih ederken, emek yoğun enformel sektörlerde kolay iş bulabilmektedirler. Türkiye'nin bir çok ilinde kayıt dışı sektörlerde çalışan Afganlar, iş bulma imkanlarının daha fazla olduğu İstanbul'a da yönelmişlerdir. Beykoz ilçesi Yenimahalle mahallesi, binlerce Afgan gencin akın ederek mekânsal kümelenme gösterdiği bir yer olarak dikkat çekmektedir. Bu araştırma, Afganların neden Yenimahalle'de yoğunlaştıklarını, geliş yöntemlerini, yerel halk ile ilişkilerini, enformel sektöre eklenme biçimlerini araştırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Yenimahalle'de 100 kişi ile yüz yüze anket, 10 kişi ile yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler, temalaştırma ve betimsel analiz yöntemi; nicel veriler ise, SPSS programında işlenerek, frekans ve ilişkisel analize tabi tutulmuştur. Bulgulara göre, kaçak yollarla Türkiye'ye gelen Afganlar, uygun kira olanakları ve göçmen ağlarını kullanarak zincirleme göç ile Yenimahalle'de kümelenmekte, emek yoğun ucuz işgücüne olan ihtiyaç nedeniyle kolaylıkla enformel sektöre eklenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Afganistan • mekânsal kümelenme • göç • göçmen • mülteci • Beykoz-Yenimahalle

* Bu makale, 2018 yılında İstanbul Ticaret Üniversitesi Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalında savunulan yüksek lisans tezine dayalı olarak hazırlanmıştır.

a Sümeyye Açıkgöz, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü. Eposta: sumeyyecaikgoz1@gmail.com

Giriş

İnsan ve mekân ilişkisi, mekânın fiziksel gerçeklik olarak algılanmasının yanında, hissedilen, onlara bağlanılan ve kendilik duygularının mekânlarla ve bazı mekânsal değişkenlerin üzerinden ifade edilebilmektedir. Mekândan bağımsız bir kimliğin düşünülmesi imkânsız olduğu gibi, kimlikten bağımsız bir mekân da düşünülmemektedir. İnsanlar yaşadıkları mekânlar ile ilişki kurmakta ve onlara anlamlar atfetmektedirler. Ayrıca içinde buldukları yaşamsal çevrenin aracılığıyla kimliklerini oluşturabilmektedirler (Göregenli ve Karakuş, 2014: 105). Göçmenlerin hak ve özgürlükleri, tam olarak nereyi evleri olarak gördükleri, kendilerini nereye ait hissettikleri ya da ait hissetmedikleri, nereye gidecekleri veya nereye gitmek istemediklerine bakıldığında göçmenlik deneyimlerinin mekânsal uzantılarına erişilebilir (Özservet, 2015, s. 42-43). Burada yer ve mekân, insanların günlük hayatlarındaki sosyal etkileşimleri etkilemektedir. Nereye dahil olabilecekleri, kamusal mekânlarda kimlerin dahil edilerek kimlerin dışarıda kalacağını, insanların birbirlerine davranma şekillerini belirlemektedir (Göregenli ve Karakuş, 2014: 109). Mekânın anlama, temsil etme ve şekillendirme biçimlerinin tüm coğrafi bilgi formlarında ortak bir unsur olduğunu belirtmek gerekir (Harvey, 2012, s. 269). Burada içinde çeşitli farklılıklar barındıran bir birliktelik ve ortaklık söz konusudur.

Küme olgusuna bakıldığında; coğrafi yakınlık, işletmeler arası iletişim ve örgütler arası ya da kurumsal iletişim olarak kümelerin üç zorunlu ve/veya tanımlayıcı boyutunun olduğunu söylemek mümkündür (Rocha ve Sternbe 2005: 270). Porter, kümelenmelerin diğer bölgelerdeki kümeler ile olan rekabeti uzun vadede bölge ekonomisinin refahı ve büyümesinin birincil kaynağı olduğunu belirtmiştir (1998, s. 10). Kümelenmeler genel olarak belli coğrafi alanlarda ya da bir şehirde meydana gelmektedir. Coğrafi yoğunlaşma kümelerin yenilik ve verimlilik gibi yararlarının genişlemesine fırsat verirken, işlem maliyetlerinde düşme, bilgi akışı ve yaratıcılıkta güçlenme, yerel kuruluşların kümelenme ihtiyaçlarına karşı duyarlılıklarında artış ve rekabetçi baskıların daha çok hissedilmesi gibi durumlara fırsat vermektedir.

Bir kümenin belli bir yerde oluşması genelde iki şekilde açıklanmaktadır. Bunlardan ilki iklim, orman kaynakları, toprak özellikleri, ulaşım rotası, maden yatakları ya da limanlar gibi doğal faktörlerin var olmasıdır. İkincisi, zamanında yerel taleplerde artış ve yeni işletmelerin oluşması gibi nedenlerle belli bir lokasyonda girişimci birinin bir işe başlaması kümelenme için sebep olabilmektedir (Sölvell 2008: 39-40). Sosyo-mekânsal kümelenmeler ve ayrışmalar konusunda göçmenlerin ve bazı grupların yerleşmiş oldukları kentlerdeki sosyo-ekonomik statüleri ve sosyo-demografik özellikleri, kentsel sosyal coğrafyada, azınlık grubu, yerli/ev sahibi toplum ve asimilasyon-uyum kavramlarıyla da ilişkilendirilerek açıklandığı görülmektedir. Azınlık grubu kavramı genellikle etnik köken veya ırk, dil, din, kültürel ve

uyruk gibi özelliklerle örtüştürülen dezavantajlı grubun nitelendirilmesi için kullanılmaktadır (Flanagan, 2002: 125). Bu grupların kentlerde var olması geçmiş zamanlarda veya hâlen daha devam eden göç hareketleriyle yakından ilişkisi bulunmaktadır. Amerikan kentlerinde bulunan Afro-Amerikalılar, Porto-Rikalılar (genel olarak siyahi Latinler), Yahudiler, İtalyanlar, Vietnamlılar, Asyalı Hintliler ve Meksikalılar; Birleşik Krallığın kentlerinde yaşayan Afro-Karayipliler, İrlandalılar ve Asyalılar; Fransız kentlerindeki İspanyollar ve Cezayirli; Alman kentlerindeki Hırvatlar ve Türkler yoğun uluslararası göçmen alan ülkelerin kentlerindeki bilindik azınlık gruplarındandır. (Nightingale, 2012: 427). Yerli/ev sahibi/yaygın toplumun da homojen olamayacağı gibi, bu grubun arasına katılan yeni grupların olması ve kimliğiyle azınlık grubu ile kültürü oluşmaktadır.

Belirli sınıfların kendilerine benzemeyen diğer toplumsal katmanlardan uzaklaşması ile ortaya çıkan mekânlardaki daimilik; örgütlenmeleri, korku ve suç gibi diğer tehditleri beraberinde getirirken; bir çatışma ortamının oluşmasına da neden olabilmektedir (Alver, 2007). Bugün göçler genellikle, mekânsal kümelenme, mekâna eşit dağılım, mekânsal yoğunlaşma, mekânsal ayrışma, toplumsal bütünleşme, toplumsal kabul, toplumsal ret, çok kültürlülük, gettolaşma, kültür kaynaşması, uyumsuzluk, sosyal uyum, eritme, dahil olma, dahil etme, asimilasyon, ötekileşme, ırkçılık, soyutlanma, ekonomik kayıp, sosyal ayrışma, suç, ekonomik potansiyel ve güvenlik gibi birçok kavramla çeşitli yönleriyle anlaşılan bir konu olmuştur. Buradan hareketle göçlerin artık, mekân, toplum ve ekonomi temelli çeşitli kavram ve boyutlarıyla irdelendiği ve böylelikle göçün doğru yönetilebilmesi için uygun politikalar üretmeyi gerekli kıldığını belirtmek gerekir (Şener, 2019, s. 13).

20. yüzyılda Chicago’da yapılan etnik göçmenlerin gruplaşmaları üzerine yapılan çalışmalar, günümüzde de, göçmenlerin oluşturduğu kentin bir bölümüne yoğunlaşmaları, mekânsal kümelenmenin hem olumlu hem de olumsuz yanlarını gün yüzüne çıkarmıştır. Göçmenlerin bir bakıma belirli bir alanda toplanmaları yalnızlaşmalarını ve yabancılaşmalarını engellemekte ancak bununla beraber kişilerin yerleştikleri toplum ile kaynaşmalarına, etiketlenmelerine ve izole olmalarına, beraberinde hedef kitle olarak çeşitli sorunları ve şiddeti getirmektedir. Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren kırdan kente zincirleme göçlerin oluşması, mekânsal kümelenme olgusunu oluşturmuştur. Kente gelen göçmenler, kentte tutunabilmek için kendi çevrelerinin kurmuş oldukları mahallelere yerleşerek, burada kümelenme oluşturmuşlardır (Erman, 2002, s.1-3). Oluşturulan bu kümelenmede amaç, kişilerin birbirlerinde gördükleri olumsuz duygulardan sıyrılarak, dilini, dinini, adetlerini kendi insanlarıyla birlikte yaşayarak, asimile olmayı engellemek ve daha hızlı adapte olmalarını sağlamaktır.

Bir alanda yaşayan kişilerin, yaşadıkları yerlerde sahiplik ilişkisi kurması, etrafların-

da yaşayanlarla ilişkide olmaları yerellik oluşmasını sağlayacak, bu durum da yerel olanın mekânsal durumu ve toplumsal olanla ayrılmaz bir parçasını oluşturacaktır (Erder, 2002, s.29). Mekân, dışlama ve içleme ile ilişkilendirilerek, her çeşit konumun belirlenmesini sağlayan temel bir kategoridir. Bununla birlikte mekân ve nüfus arasındaki ilişkiden de bahsetmek gerekir. Nüfus, demografik geçişlerle geline aşamalar ve göçlere bağlı bir şekilde ülke içerisinde yapısal olarak yeniden oluşturulan bir olgudur (Tekeli, 2005, s.85-86). Ülkelerin gelişme düzeylerinde artma görüldükçe demografik geçişler için geline aşamada mekânsal farklılaşma önemini kaybederken, net göçlerin ülke içerisindeki nüfusu yeniden dağıtma konusunda belirleyici olduğu görülmektedir. Constant ve arkadaşlarına göre etnik gruplar, çoğunlukla kentsel alanlarda toplanma eğilimindedir. Birçok Batı Avrupa ülkesinde kamuoyu tartışmalarının genellikle algılanan göçmenlerin ev sahibi ülkenin toplumuyla tam olarak bütünleşmeye istekli olmamaları durumu olduğu yönündedir. Bu bağlamda, göçmenlerin mahalleler veya ilçeler ev sahibi ülkeye aşına olmalarını engelleyebilmekte; karşıt kimliklere ve tutumlara yol açabilmektedir (2013, s. 8).

Göçlerin, nüfusun ülke içerisinde, yeniden dağıtma konusundaki etkisinin -özellikle ileri düzeylerde gelişmiş olan ülkelerde- kendisini daha çok belirginleştirdiğini söylemek mümkündür. Bununla beraber kalkınma ve gelişme sürecinin ülke içerisinde mekânsal olarak çeşitli şekil ve tiplerde farklı zamanlarda ortaya çıkması nüfusun yer değiştirme süreçlerinin üzerinde daha fazla etkili olmaktadır (Yakar, 2012, s.1). Bir başka deyişle, ekonomik gelişiminin bölgeler arasında eşitsizlikleri iç göçe itmekle beraber, iç göçlerin akış yönü, büyüklüğü ve desenini belirlediği görülmektedir.

Farklı kültürlerde olan insanların bir araya gelip birbirleriyle uyumlu yaşayabilmeleri için belli bir zamanın geçmesi gerekir. Farklı kültürden gelen ve farklı dili konuşan insanların göç etmeleri sonucunda toplumsal değişim ve kültürel kaynaşmaların olması kaçınılmaz ise de, bu kaynaşmayla birlikte sancılı bir süreç de başlamış olacaktır. Nüfusun hızla artması ve işsizlik gibi sorunlar ortaya çıktığında yeniden bir ayrışmanın gündeme gelmesi toplumsal gerginliğin artması olasıdır. Mekânsal uyumun zorlaşmasına neden olan önemli bir etken ise, geline yerlerde göçmenlerin bir kısmında mekâna kendilerini ait hissedememekten kaynaklanan, geri dönebilme düşüncesinin oluşmasıdır. Başka bir nedense sosyal mekânlarda görülen kümelenmelerdir. Göç edenlerin genel olarak akraba ve/veya tanıdıklarının olduğu yerlere gittikleri görülmektedir (Harunoğulları ve Cengiz, 2014, s.310). Bu durumun sonucunda mekâna uyum sağlamak ve aidiyet duygusunun gelişiminde bazı zorluk ve gecikmeler yaşanmaktadır. Özellikle de aynı dili konuşamama durumları, mekâna karşı yabancılığı ve önyargıyı da arttıracaktır.

İnsanların yaşadıkları mekânların, fiziki bir gerçekliği algılamasının dışında, hissetmek,

onlara bağlanmak ve kendilik duygularının bazı mekânsal değişkenlerin üzerinden tanımlandığı görülmektedir. İnsanların yaşadıkları mekânlar ile ilişki kurdukları, onlara anlamlar attikileri ve içerisinde yaşadıkları bu yaşamsal çevreyle kimliklerini oluşturdukları görülmektedir. Mekân ve insanların arasında yaşanan bu anlamlandırma, tanıma ve kimlik yaratma süreci kapsamında “yer kimliği” ismini verdiği görülen Proshansky (1978) bu durumu; “*insanın doğal ve yapılandırılmış çevreyle, fiziksel dünyayla ve başka insanlarla ilişkilerinde tercihleri, beklentileri, duyguları, değerleri ve inançları tarafından belirlenen, yerin ve kişinin kimliğini yapısında birleştiren karmaşık bir örüntü*” şeklinde tanımladığını belirtmek gerekir (akt. Şeker ve diğerleri, 2015). İnsanların kendilik duyguları sadece diğerleriyle olan ilişkilerinden hareket ederek ifade edilmemektedir. Bununla birlikte kişinin günlük hayatını tanımlayan fazla sayıda fiziksel ortamın da yapılandığını söylemek mümkündür.

Mekânın önemiyle ilgili Proshansky ve diğerleri (1983) ile aynı düşüncede olduğu görülen Twigger-Ross ve Uzzell (1996) de mekânın sadece “kimliğin ayrı bir yapısı”nın olmadığını, “kimliğin bütün görünüşlerinin yerle ilişkili olduğunu” ileri sürmüşlerdir. Korpela (1989), Proshansky’nin tanımının teorik bir kaynak gibi kullanmasının karşısında yer kimliğiyle ilgili daha sınırlı bir tanımla tercih etmiştir ve yer kimliğine, “*bireylerin çevrelerini düzenlemedeki girişimleri sonucunda açığa çıkan psikolojik bir yapı*” şeklinde bakmıştır. Çevresel kullanımlarla ilgili pratikler neticesinde insanların kendilik duygularını yaratabileceğini, bunun güçlendirebileceğini ve kendilerini diğerlerine açıklayabileceğini iddia ettiği görülmektedir. Ona göre, psikolojik yapının temelinde “ait olma” vardır, yere aitlik durumu, ait olmak yer kimliğinin tek bir yönü olmamaktadır ancak gereken temel ögedir. Ryden (1993), kimlik ve yer arasındaki ilişkileri şöyle ifade etmektedir: “*Yerle olan derin etkileşim boyunca, insanlar kendilerini o yerin kavramlarıyla, o yere göre tanımlamaya başlayabilir; bu durum daha da genişletilirse, insanlar, çevrelerini saran ortam olmaksızın, gerçekten kim olduklarını ifade edemez hale gelebilir*” (akt. Göregenli ve Karakuş, 2014, s.105-106).

Türkiye’de, 1960’lı yılların ardından gelen göçmenlerin çoğunluğunun şehirlere yerleştikleri ve bu dönemde gelen göçmen kesiminin serbest göçmen statüsünde değerlendirildikleri görülmektedir. Bu göçmenlerin yerleşim ve göç güzergâhı olarak ise, öncelikle Türkiye’ye göç eden yakınlarının olduğu yerleşim yerlerini tercih ettiklerini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, iklim, istihdam ve kültürel anlamda yakınlık boyutlarının önemli hale geldiğini de söyleyebiliriz. Ancak yine de, başta zorunluluk olarak, sonrasında ise istek duyularak, büyük oranda hemşerileri ve akrabalarıyla aynı şehir ve aynı semtlerde birlikte oturmayı seçtikleri görülmüştür. Bu durum, göçmenlerin aynı semtte, aynı mahallede ya da aynı bölgede oturduğu bir yapı veya kümelenmeyi gündeme getirmektedir. Bu anlamda, göçmenlerin yaşamlarının muhtemel olduğu boşlukların, tampon mekanizma şeklinde isimlendirilen formal yada enformel “yeni ağ ilişkileri” yada “dayanışma örüntüleri” tarafından doldurulduğu

nu söylemek mümkündür. Öyle ki göçmenliğiyle ilgili ağları; patronaj ilişkilerden, hemşeri/göçmen kahvehaneleri, komşuluk ilişkileri, aynı iş kollarında yoğunlaşmış olan göçmenlerin ortak çıkarlarının korunmasına yönelik örgütlenmelere; siyasal güç kaynağı oluşturmak ve dernekleşme kadar, tamamen enformel ile tamamen formel arasında çeşitlilik göstermektedir (Kurtoğlu, 2005, s.59). Nitekim göçmenlerin belli bir bölgede kümelenmelerinde ve hareket bilinçleri ortak olduğunda stratejik kültürel, sosyal ve siyasal kaynağa dönüşebildiği görülmektedir.

Göçmenlerin Mekânsal Tercihleri

Göçmen ve mekân ilişkilerinde bir ülkede önemli olan yerlerden biri de sınır geçişlerinin olduğu mekânlardır. Bu mekânlar çoğunlukla geçirgen değildirler. Genellikle duvar işlevi görmektedirler. Bunun yanında göçmeni kabul politikaları ya da kaçak/yasadışı/mecburi geçişlerde de aşılması gerekmektedir. Bu durumda geçişliliği sağlayan mekânlar olarak da görülmektedir. Sınır bölgelerinde bulunan şehirler bu durumda göç akımı olmasa da, sınırdan başka bir yere geçişlerin yapıldığı yer olması sebebiyle kendi kültüründen farklı bir kültüre her zaman aşına gibidirler. Ancak bu durum, kitlesel göç akımlarında beraber yaşamaya uyumu getirecek anlamına gelmemektedir (Özservet, 2015, s. 43-44).

Mekâna yansiyarak görülen sınıfsal ayrışmalar ile kültürel ve sosyo-demografik özelliklerin iç içe geçtiği yapılanma biçimi çoğunlukla işin doğasıymış gibi algılanarak, sıradanlaşmaktadır. Ancak kentsel mekânda hizmetlere erişme ve ayrımcılık, bazı grupları ve özellikle göçmenleri dezavantajlı duruma sokarak eşitsiz kılmaktayken, bazılarını daha avantajlı ve ayrıcalıklı duruma getirmektedir. Kentlere yerleşen uluslararası göçmenlere uygulanmaya çalışılan uyum politikaları süreçlerinin bir parçası olarak planlanması gerekli olan sosyo-mekânsal yapılanmanın çoğunlukla göz ardı edildiği görülmektedir. Böylelikle göçmen grupların uyum süreçlerinde yaşadıkları dezavantajlar onların kendi içkin mekânsal kümeleme eylemleri ile grup içi dayanışmanın bir parçası olarak çözüme kavuşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak bu tarz kümelenmeler kentlere, buralarda yaşayan gruplara ve yerel yönetimlere bazı başa çıkılması güç sorunlar da getirebilmektedir (Yüceşahin, 2017, s. 1305).

Göç eden kişiler, özellikle kente göç edenler, konut, iş bulma, günlük sorunların çözümü için, akrabalık ve hemşeri ilişkileri ile yerleşme ve beraberinde yeni bir ilişki ağı oluştururlar. Oluşturulan yeni ilişki ağında mekânın kendine özgü kuralları ve kurumları oluşur. Ancak aynı ilişki ağları talepler söz konusu olduğunda, mücadeleci ve çatışmacı role bürünebilir (Erder, 2002, s.43). Dinamik yapısından kaynaklı mekânsal ve zamansal olarak değişkenlik gösteren göçlerin; nedenleri, tipleri, akış yönleri ve boyutları gibi paterninin de çeşitli

yöntemlerle analiz edilmesi gerekmektedir. İki farklı mekân arasında yaşanan göçler, doğası gereğince kurulan ilişki ağlarına bağlı bir şekilde mekânsal olarak yayılma gösteren bir olgudur. Aynı zamanda belirli alanların çevreleri ile beraber göç veren ve nüfusun azalan sahalari oluşturduğu görülürken, diğer bazı yerlerde tam tersi bir durumun yaşandığı görülmektedir (Yakar, 2012, s.743). Sonuçta mekânda gerçekleşen göçün, yayılmacı yapısının bir gereği olarak mekânsal bağımlılık sergilediğini belirtmek gerekir.

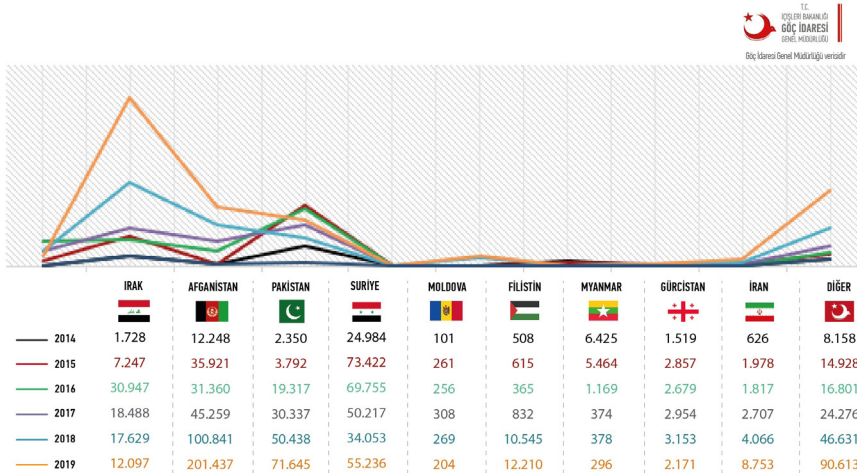
Göçmenlerin, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki yerleşim şekilleri üzerine yapılan araştırmalar, göçmenlerin yerleşim kalıplarının, yerli halkın konut kalıplarından çok farklı olduğunu göstermiştir. Göçmenler yerlilerden farklı türde konutlarda ve mahallelerde yaşama eğilimindedir ve genellikle belirli konut emlak ve mahallelerinde kümelenirler. Bu yolla, şehirlerin bir kısmı etnik azınlıkların çoğunu elde etmiştir. Avrupa literatüründe, göçmenlerin 'etnik bölgeler için tercihleri' üzerine ve zaman içinde bunların 'uzamsal asimilasyonu' tercihlerine ilişkin teorilerinin Avrupa'da geçerli olup olmadığı veya göç alanların yerleşim şekillerinin daha sınırlı konutlara sahip olmasıyla açıklanıp açıklanmadığı tartışılmıştır. Etnik enkazlar için tercihler, yeni göçmenlerin kendi ülkelerinden veya kültürlerinden çok sayıda sakinle birlikte mahallelerde yerleşmeyi tercih ettiklerini ima etmektedir. Mekânsal asimilasyon teorisi, yeni göçmenlerin kümelenme eğilimlerinin yeni ülkelerinde kalış süreleri ile azaldığını ve zamanla daha fazla şehirleştiğini göstermiştir (Andersen, 2016, s.298). Bu gelişimin, göçmenlerin zamanla mali durumlarını iyileştirdikleri ve daha geniş ölçüde ana normlarını ve değerlerini paylaştığı ev sahibi topluluğa (Amerikan literatüründe asimilasyon adı verilen) bir kültürel, sosyal ve ekonomik entegrasyon sürecinden sonra geldiği varsayılabilir. Etnik kümelenme, örneğin Almanya'da yaygın olduğu için, göçmenlerin entegrasyonu konusundaki eforlarını daha iyi anlamak, entegrasyon politikaları için, özellikle artan göç ve nitelikli işçi sıkıntısı nedeniyle önem arz etmektedir (Scha ve Treude, 2014). Bununla birlikte, hem ekonomik teori hem de diğer ülkeler için ampirik araştırmalar, kümelenmenin göçmenlerin entegrasyonu açısından faydalı mı yoksa zararlı mı olduğuna kesin bir cevap getiremez.

Afganistan, Göç ve Mekân

1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle başlayan savaş, güvenlik sorunları ve bunların beraberinde getirdiği istikrarsızlık, Afganistan'da bir mültecilik kültürü doğurmuş ve başta komşuları Pakistan ve İran olmak üzere yaklaşık 6 milyondan fazla insan mültecilik tecrübesini yaşamaya başlamıştır. (UNHCR, 2000: 119). Yoğun olarak gittikleri bir ülke olan Türkiye'ye ise, Öztürk'ün (2014, s.86), Cumhurbaşkanlığı Arşivlerine dayanarak hazırlanmış olduğu çalışmasında, 1982 yılında 3 grup halinde, Pakistan üzerinden etnik

olarak Türk kökenli Afganların^a geldiğini görebilmekteyiz. Burada yer alan sayılara göre, toplamda 1006 aile, 4163 kişi Türkiye'ye ilk defa giriş yapmıştır. 1989 yılında Sovyet müdahalesinin bitmesi ile yaklaşık olarak 1.5 milyon Afgan ülkesine dönse de, Taliban'ın bölgede güçlenmesi ile diğer mültecilerin geri dönüşünü ertelemiş ve çoğunun rotasını Batı'ya çevirmesine neden olmuştur. (UNHCR, 1995:182-3). Aslında 2001 ABD-Taliban arasındaki savaşın patlak vermesi ile, 1.3 milyon mülteci geri dönse ve Batılı ülkeler mültecileri kabul etmeyip geri gönderseler de, 2002 sonrası yoğun olarak ülkeden çıkışlar gerçekleşmeye başlamış ve kısa süre içerisinde kitlesel göçe evrilmiştir. 2000'li yıllara kadar çok sınırlı sayıda Afgan göçmenin^b geldiği Türkiye ise, dünyaya olduğu gibi yine, ABD'nin 2001 yılı sonrası Taliban savaşından sonra Afgan göçmen akını ile karşılaşmıştır. Göç idaresi verilerine baktığımızda, 2015-2019 yılları arasındaki 5 yılda Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmenlerin üçte birini, sayıları 400 bini aşan Afganlar oluşturmaktadır. (Grafik 1) (www.goc.gov.tr, 2019)

YILLARA GÖRE YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN UYRUK DAĞILIMI

Grafik 1: Düzensiz Göçmenlerin Uyruk Dağılımı

Kaynak: www.goc.gov.tr, 2019

Afganistan, tarihsel süreçte önce Sovyetler Birliği'nin işgali, peşi sıra- Afganistan-Taliban savaşı ve günümüze kadar devam eden çok yönlü savaşlarının bir sonucu olarak ekonomik sıkıntılar nedeniyle "mülteci üreten" ülkeler arasında yer almıştır. Post-endüstriyel çağ

a "Afgan" bir etnik köken değildir. Afganistan'da başta Özbek, Tacik, Türkmen, Peştun olmak üzere bir çok etnik köken bulunmaktadır ve katılımcılar kendilerini bu şekilde tanımlamaktadırlar. Ancak Afganistan'dan gelişleri belirtmek ve kavram karmaşasını önlemek amacıyla makalede Afganistan'dan gelmiş kişiler "Afgan" olarak belirtilecektir.

b Türkiye'de yabancıların hukuki statülerinin farklı olmasından dolayı, kavram kargaşasının önlenmesi adına metnin devamında "mülteci" kavramı yerine "Afgan göçmen" kavramı kullanılacaktır.

şeklinde ifade edilen bugünün dünyasında, Afganların en ilkel yöntemler ile göç etmekle birlikte varış noktalarında yaşadıkları ötekileştirilme ve emek sömürsü sonucunda yeniden göç arayışlarına gittikleri görülmektedir. Göç, ülke tarihi kapsamında ve bireylerin yaşamlarında hiç eksilmeyen olgulardan birine dönüşmüştür. Bu süreç içinde Türkiye de transit göçün değişmeyen coğrafyası olmaya devam etse de, zaman içerisinde hedef ülke konumunu da oluşturmuştur.

Kars il merkezinde ikamet eden Afganların mevcut koşullarının, sorun ve ihtiyaçlarının araştırıldığı bir çalışma sonucunda Afgan göçmenlerin göç sonrası durumlarının, göç öncesine göre bir değişim geçirdiği söylene de yine de yaşam koşulları açısından ciddi eksikliklerin hâlâ var olduğu görülmüştür. Çoğunluğunun yoksul yaşamlarına çözüm bulmak için çıktığı bu yolculukları varış noktalarında yeniden yoksulluk ile karşı karşıya kaldığı, yolculuğun ardından değişen tek şeyin yoksulluğun yaşandığı coğrafya olduğu belirtilmiştir. Ülkeler için “endişe kaynağı”; ülkelerin işverenleri içinse “ucuz emek kaynağı” haline gelen bu mültecilerin bazılarının yaşamlarından silah sesleri, güvenlik tehdidi, zulüm ve şiddet eksilmiştir; ancak yoksul yaşamları hiç değişmemiştir (Yıldırım, 2018, s. 128).

Ökten (2012, s. 171) yaptığı çalışmada, zorunlu göç sonucu Ceylanpınar’a yerleştirilen Afgan/Özbek göçmenlerinin ilçe halkıyla ilişkileri, kimliklerini koruma ve kültürel olarak yeniden inşa süreçleri analiz edilmiştir. Yerli ve mülteci iki grubun kolay kaynaş(a)madığı, başka bir ifadeyle kaynaşma-bütünleşme yönünde iki tarafın da istekli davranmadığı saptanmıştır.

Bozok ve Bozok (2018: 416), İstanbul, Beykoz Karasu Mahallesi’nde yaşamlarını sürdüren refakatsiz Afgan göçmen çocukların hayatlarını sürdürme deneyimlerini tartıştığı çalışmada; 2015 Temmuz - 2017 Ağustos arasında, Afgan göçmen çocuklar ve Karasu Mahallesi’nin daha eski sakinleriyle yapılmış derinlemesine görüşmelerden oluşan, niteliksel bir araştırma yapmışlardır. Makalede, kuramsal anlamda “göçmen istekleri” yaklaşımını benimzedikleri görülmüştür. Göç çalışmaları alanında yeni bir yaklaşım olan “göçmen istekleri”, göçmenleri varılan ülke açısından bir entegrasyon sorunu olarak ele almak yerine, göç eden aktörleri göç deneyiminin aktif özneleri olarak görmeyi önerir. Bu çerçevede ele alınan bu çalışma, Karasu mahallesindeki refakatsiz Afgan göçmen çocukları, öncelikle, göç etmeye karar veren aktif özneler olarak görmeyi önermiştir. Sonuç olarak “*Karasu’nun eski sakinleri Afgan göçmen çocuklara evlerini kiralayacak kadar yakın, komşuluk etmeyecek kadar uzaktırlar*” (Bozok ve Bozok, 2018, s. 430).

Doğan (2019, s. 11), Trabzon’da yaşayan Afganistan uyruklu sığınmacıların göç deneyimleri ve sorunlarını araştırdığı çalışmada, sığınmacıların genellikle savaş ve tehdit nedeni

ile göç ettiklerini belirtmiştir. Bu süreç içinde sığınmacıların önce yasal ve yasal olmayan yollarla Pakistan ve İran'a, daha sonra Türkiye'ye yasadışı yollara geldikleri görülmüştür. Sığınmacılar yasadışı yollarla Van ve Ağrı illeri üzerinden İran'dan Türkiye'ye giriş yapmaktadırlar. Trabzon'da yaşayan sığınmacılara yaklaşık 5-6 ay içinde sığınmacı kimliği verilmektedir. Trabzon'daki sığınmacı sayısının artması ile beraber bu sürenin daha da uzadığı belirtilmiştir. Bu durum, sığınmacıların barınma, sağlık, eğitim ve istihdam gibi birçok konuda sorun yaşamalarına neden olmaktadır.

Dikmen vd., (2019, s. 66) yaptığı çalışmada otuz yılı aşkın süredir Hatay'ın Ovakent mahallesine yerleştirilen Özbek asıllı Afganistan göçerlerinin geldikleri ülkedeki toplumsal ve kültürel koşullarını değerlendirmiştir. Buna göre, Türkiye'deki ikametleri sırasında farklı alanlarda ve farklı oranlarda değişim yaşadığı, bu değişimlerin hızı farklı konularda değişik olmakla birlikte, yönünün Türk toplumuna uyum ve Türk toplumu değerleri ve kurallarıyla kendi değer ve kurallarının birlikteliklerinden oluşan kültürlerarası bir ortam doğrultusunda olduğu saptanmıştır. Türkiye'ye geldiklerinden bu tarafa yönlerini Afganistan'a çevirmeyen bu grubun, toplumsal, eğitimsel ve ekonomik şartlarının iyileştirilmesi durumunda, Türk toplumu içerisinde tümenden kültürel bir erimeye açık oldukları, bu kültürel erimenin zaman alacağını söylemek gerekir.

Yöntem

İstanbul, Beykoz-Yenimahalle'de 1979 yılındaki Sovyet Rusya işgalinden itibaren Türkiye'ye gelmeye başlayan Afganların göç süreçleri, mekânsal kümelenme dinamiklerinin araştırıldığı ve yorumlanmaya çalışıldığı bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerini birlikte kullanmaya imkân veren karma yöntem kullanılarak anlatılmıştır. Nicel ve nitel çalışma kapsamında 100 kişi ile yüz yüze anket, 10 kişi ile yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler, temalaştırma ve betimsel analiz yöntemi, nicel veriler ise SPSS programında işlenerek, frekans ve ilişki analize tabi tutulmuştur. Araştırmanın net ve anlaşılır olması, daha geneli kapsayabilmesi açısından karma yöntem en uygun yöntem olarak belirlenmiştir. Mahalle sakinleri ile yapılan mülakatlar dijital ortamda kayıt altına alınsa da, Afganlarla yapılan mülakatlarda Türkçenin net anlaşılmasından dolayı kayıtlar dijital ortamda yapılamamıştır. Ayrıca Afgan katılımcılar yasa dışı olmaları ve bu durumdan çekinmeleri sebebiyle, dijital ortamda kayıt yapılmasını da istememişlerdir.

Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat ve anket tekniği kullanılmış, mahalle içerisinde saha gözlemleri yapılmış ve tüm bunlardan elde edilen veriler, literatür araştırması ile birlikte

değerlendirilerek ortaya konmuştur. Çalışmanın temel veri kaynaklarını oluşturan araştırma yöntemleri için, yarı yapılandırılmış mülakat formu ile anket formundan yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat formu için belirtilmiş olan iki farklı kurgu için iki farklı mülakat formu hazırlanmış, anket formu tek bir biçim halinde uygulanmıştır.

Mahalle sakinleri ile gerçekleştirilen mülakatlarda sorulan sorular, Afganlara sorulan sorulardan farklılık göstermektedir. Mahalle sakinlerine sorulan sorular daha çok göç öncesi ve sonrası toplumsal yapı değişikliğinin anlaşılması ve süregelen ilişkilerin tespiti amacıyla yöneltilmiştir. Afganlara yöneltilen sorular ise, mekânsal kümelenme sebepleri üzerine yoğunlaşmıştır.

Saha çalışmasının bir ayağını oluşturan anketler ise, gelen kişilerin demografik yapıları, göç süreçleri ve mekânsal kümelenme deneyimleri üzerine gerçekleştirilmiştir.

Araştırma evreni Beykoz-Yenimahalle'yi kapsamaktadır. Araştırma örneklemini ise, düzensiz göçlerle Beykoz-Yenimahalle'ye gelen, burada ikamet etmiş ve/veya iş sebebi ile bulunan Afganlar oluşturmaktadır. Araştırma örneklemine, nicel araştırma yöntemi kapsamında, kartopu yöntemi ile ulaşılmış ve bu bağlamda, 100 Afgan erkek ile anketler gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Nitel araştırma yöntemi kapsamında yer alan yarı yapılandırılmış mülakatlar iki farklı kurguyla tasarlanmıştır. İlk olarak, araştırmanın gerçekleştirildiği saha olan Beykoz-Yenimahalle'nin Afganların göçlerinden öncesi ve sonrasındaki toplumsal gerçekliklerin net bir şekilde anlaşılabilmesi adına Beykoz-Yenimahalle mahallesi sakinleri ile görüşülmüştür. Mülakatların gerçekleştirildiği mahalle sakinlerine kartopu yöntemi ile ulaşılmıştır. Bu bağlamda, ilk kurguda toplam 4 kişi ile mülakat yapılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1

Yenimahalleli Katılımcılar Kod Listesi

Katılımcı	İsim	Yaş	Mesleği	Uyruk
Y1	Şahin	48	İmam	Türk
Y2	Kadir	64	Emekli	Türk
Y3	Yasin	46	İmam	Türk
Y4	Salim	65	Emekli	Türk

Gerçekleştirilen ikinci kurguda (Tablo 2) ise, Beykoz-Yenimahalle'ye geliş nedenleri ve kümelenme pratiklerinin öğrenilmesi adına, düzensiz göç ile Beykoz-Yenimahalle'ye gelen Afganlardan, araştırma problemine dayanarak, temel tema noktalarında fikir sahibi olan, Türkçe'ye hâkim, Beykoz-Yenimahalle'de ikamet eden ve/veya çalışan 6 kişi ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, belirtilen özelliklerde toplamda 10 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Nitel araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış mülakatların gerçekleştirildiği katılımcılar kodlanarak (Tablo 1-Tablo 2) listelenmiştir. Dördüncü ve son bölümün hazırlandığı araştırma bulgularında Yenimahalleli katılımcılardan Y1, Y2, ... olarak bahsedilirken, Afgan katılımcılardan K1, K2, ... olarak bahsedilmiştir.

Tablo 2

Afgan Katılımcılar Kod Listesi

Katılımcı	İsim	Yaş	Mesleği	Uyruk
K1	Salih	50	Büfe, bakkal çalışanı	Özbek
K2	Mustafa	27	Garson	Türkmen
K3	Mucip	22	Taşımacı	Türkmen
K4	Burhan	16	Büfe, bakkal çalışanı	Peştun
K5	Ahmet Bilal	17	Tekstil Atölyesi çalışanı	Peştun
K6	Necip	23	İnşaat İşçisi	Özbek

Verilerin Analizi

Mülakatlarda sadece mahalle sakinlerinden alınan ses kayıtları deşifre edilmiş ve konuşma esnasında tutulan notlar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Tüm mülakatlar birlikte değerlendirilerek, ilişkilendirilmiş ve betimsel analiz yöntemi ile uygulanmıştır.

Beykoz-Yenimahalle'de ikamet eden ve/veya iş nedeni ile bulunan Afganlarla yapılan anketler, SPSS programı aracılığıyla, frekans ve ilişki analizine tabi tutulmuştur.

Bulgular

Yenimahalle’de Mekânsal Kümelenme

İstanbul’un Beykoz ilçesinde bulunan Yenimahalle Mahallesi, konumu itibari ile hem izole bir mekân sunarken, beş dakika uzaklıkta bulunan işçi durağına yakınlığından dolayı, düzensiz göçlerle buraya gelen göçmenlerin iş olanaklarını kolaylaştıran bir mekân olarak tercih edilmektedir. Türkiye’de özellikle İstanbul’da yoğunlaşan göçmen grupları kendilerine yeni yer arayışlarına girişmişler ve zincirleme göç süreci neticesinde, Yenimahalle’de küçük bir Afganistan kurulmuş ve Afgan göçmenler tarafından adeta bir getto oluşturulmuştur.

Katılımcıların belirttiklerine göre, örneklem grubunu oluşturan bireylerin %31,0’i Fariyab’dan gelmiş ve gelenlerin bu mahallede yoğunlaşmaları, İstanbul’da ilk geldikleri yerin yoğun olarak (%76,0) Yenimahalle olması, zincirleme göçün informel ağları tarafından gerçekleştirilmiştir.

“Buraya gelmek istediğimde, dayımı aradım. Buraya gel deyince, geldim. Evet, Fariyab’da oturuyorum.” K6

“Kiracılarımın hemen hepsi ya akraba ya Afganistan’daki mahallelerinden (Fariyab) tanıyorlar.” Y2

“Camimize gelen kişilerle konuştuğumuzda, birçoğunun Fariyab’dan geldiğini öğreniyoruz.” K3

“Fariyab’dan geldim. Arkadaşlarımı da arayıp buraya çağırıyorum.” K5

Bir diğer dikkat çeken nokta ise, bireylerin İstanbul’a geldikten sonra değiştirdikleri mahalle sayısına ilişkin soruya yoğun olarak (%66)değiştirmedikleri yönünde vermiş olmalarıdır. İstanbul’a ilk gelen mülteciler Yenimahalle mahallesine geldikten sonra, mahalle değişikliği yaşanmaması ve uzun süreli yerleşimin sağlanması mahallede oluşan gettolaşma ile açıklanabilmektedir.

Bir diğer önemli nokta ise, Afganların %55’inin 1 yıl ve daha kısa süre önce gelmiş olmalarıdır. Bu veriler, Afganistan’dan çalışma amaçlı gelen gençlerin yoğun olarak Türkiye’ye geldiklerini ortaya koymaktadır.

“10 kişi evimde kalıyor”

Afganistan'dan Yenimahalle mahallesine gelen göçmenler, kendilerini hem güvende hem de daha rahat hissedebilmek adına, oturmak için çoğunluk olarak (%70) öncelikle müstakil evleri tercih etmektedirler. Oturdıkları apartman dairelerinde ise, Afgan göçmenlerin yoğun olarak oturduğu yerlere, güvenlikleri ve yabancı hissetmemek adına öncelik vermektedirler.

“Afganlara 3 katlı evimi kiraya verdim. Burada ev bakarken de zaten, çok fazla apartman dairelerine bakmıyorlar. İnsan içine karışmamaya çalışıyorlar. Sanırım daha rahatlar öyle. İnsanların da işine geliyor. Bir deposunu, müstakil diye kiralyor. Apartman dairesi olsa kimse istemez ki, 10 kişinin kalmasını. Benim evimde, 3 kişiyi tanıyorum. Bazen 10 kişiye yakın kalıyorlar. Geri kalanı sürekli değişiyor. Normal ev olsa, kim ister ki. Hemen atarlar oradan.” Y2

Hem Afgan göçmenler hem de mahalle sakinleri tarafından göçmenlerin izole, mahallenin kültürüne ve mahalle içine kaynaşmadan yaşam sürmeleri istenmektedir. Bu durumda, hem Afganlar kendilerini daha rahat hissetmekte, hem de mahalle sakinleri kendilerini güvende hissetmektedirler. Ancak apartmanda oturan göçmenler daha rahat edebilmek için, diğer Afganların tercih ettikleri apartmanlarda oturmaktadırlar. Bu durum, mahalle sakinlerinin güvenlik açısından da tercih ettiği bir durum olmaktadır.

Örneklem grubunu oluşturan bireylerin çoğu (%47,0) ev için toplam 501-750 TL vermekte, %36,0'sı 4-6 kişi birlikte kalmakta ve %97'si ev için bireysel olarak 0-250 TL vermektedir. Bu durum Afganların hem birlikte yaşayarak, kira bütçelerini düşürmekte hem de kolektif yaşayarak daha güvende hissetmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda, kiralardan Yenimahalle'de daha uygun olması, müstakil evlerin yoğun olarak bulunmasından dolayı mültecilerin daha kalabalık oturabilmelerine olanak sağlaması, Yenimahalle'nin tercih sebeplerinden olmaktadır.

Beykoz/Yenimahalle'de yaşamaktan çoğunluk (%87) memnundur. Beykoz-Yenimahalle'de mültecilerin memnuniyetlerinin, halk içerisine katılmak zorunda olmamaları, kendi içlerinde izole bir yaşam sürerek kendi gettolarını oluşturmalarından dolayı olduğu söylenebilmektedir.

“İran hem dinimize hem dilimize karışıyor”

Örneklem grubunu oluşturan bireylerden daha önce Türkiye dışında bir ülkeye göç ettiğini beyan eden 70 kişinin 69'u (%98,6) İran'a gitmiştir.

Savaşın ilk yıllarında Afganların daha güvenli ülkeler olan İran ve Pakistan'a kitlesel

zorunlu göçler yaptıkları bilinmektedir. Sonrasında ise Afganistan’da kalanların akraba veya etnik gruplarından olan başka kişilerin bu ülkelerde bulunması, onların ülke dışına göçmelerinde rotalarını önceliklere buralara çevirmelerine neden olmuştur.

Görüşmecilerin yurtdışı tecrübelerine dayanarak, tamamına yakını öncelik olarak İran’a gitse de, İran’daki özellikle dinsel baskı nedeniyle rahat edememeleri, aynı zamanda Türk etnik grubuna ait kişilerin dil konusunda İran’da da Pakistan’da da zorlanmaları Türkiye’yi seçmelerinde sebep olarak görülmüştür. Yine mahalle sakinleri ile bu durum görüşüldüğünde, her ne kadar rahatsız olsalar da, Afganlara karışmadıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda, Türkiye’deki iş olanaklarının, İran ve Pakistan’a göre, çok daha fazla olduğu belirlenmiştir.

“İlk önce İran’a gittiklerini söylüyorlar. Ancak orada özellikle din konusunda çok müdahale oluyormuş. Burada camiye geldiklerinde fazla müdahale etmiyoruz. Tabi kültürler farklı, temizlik anlayışı farklı ama ibadetlerine karışmıyoruz.”Y1

“İran’da rahatça camiye gidemiyorsunuz. Sürekli müdahale var.”K6

“Türkiye’de dil konusunda daha rahat edeceğimi düşündüm, arkadaşlarım da öyle söyleyince buraya geldim.”K1

“İran’da eziyet çok daha fazla oluyor. Paramızı vermiyorlar, karışıyorlar. Dinimizi bile rahat yaşayamıyoruz. Namaz bile kılarken müdahale ediyorlar.”K5

“Türkçeyi daha kolay öğrendim, burası daha rahat.”K4

“Pakistan’a göre iş durumu burada daha iyi. Dil konusunda zorlanıyorum ama Türkçe bilenler destek oluyor.”K3

Yenimahalle Sakinleri ile İlişkileri

Yenimahalle mahallesinde birbirlerine alışık ancak kaynaş(a)mayan bir ilişki ağı görülmektedir. Bu durum, güvenlik ve rahatlık açısından da her iki kesim tarafından içselleştirilmiş ve kabul görmüştür. Bu durum, her iki tarafın da tam anlamıyla birbirlerini tanımamasından ve korkmalarından kaynaklanmaktadır.

Örnekleme grubunu oluşturan bireylere mahallelerinde yaşayan Türkler ile ilişkileri sorulduğunda %52,0’si ilişkimiz yok derken, %28,0’si ilişkimiz iyi olarak belirtmiştir.

“Sosyal ortamlara çok gitmiyorlar; evlerine gidiyorlar birbirlerinin. Tek sosyalleşmeleri bu. Çekiniyorlar onlar da, zaman zaman aleyhlerine olaylar oluyor çünkü.” Y1

“Selam alıp, veririz. Onun dışında pek ilişki yok.” Y2

“Mahallenin çocukları bazen önümüzü kesiyorlar, paramızı alıyorlar. Tepki veremiyoruz. Bu yüzden tek çok dolanmayız ortalarda. .... Namazı kılıp çıkıyoruz, rahatsız olmasınlar diye caminin çay ocağına bile girmiyoruz.” K5

“İş dışında dışarıya çıkmamaya çalışıyorum. Korkuyorum kaçak olduğum için. İnsanlar da pek sevmiyorlar bizi. Korkutuyorlar. Yolumuzu kesiyorlar. Para istiyorlar, sigara istiyorlar. İş bitirince hemen eve geliyorum.” K6

Aynı soru, mahalle sakinlerine iletildiğinde ise, çoğunluğu (%82,0) ilişkimiz yok demiştir.

Yukarıdaki araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı gibi, Yenimahalle sakinleri ile düzensiz göçlerle Afganistan’dan Beykoz-Yenimahalle’ye gelen göçmenler arasındaki ilişki yok denecek kadar azdır. Bu durum, özellikle mahalle içerisindeki gençler tarafından korkutulan göçmenlerin mahalle içerisinde daha çekingen olmaları ile açıklanabilir. Kültür farklılıklarının yanı sıra korku mekanizmasının oluşması göçmenlerin mahalleden uzaklaşmasına ve zaman içerisinde bu mekanizmanın karşılıklı dinamikler oluşturmasını sağlamıştır.

“Türkler bizi sevmiyorlar”

Örneklem grubunu oluşturan bireylere mahallede Türk arkadaş veya komşularının olup olmadığı sorulduğunda çoğunluk (%65,0) hayır cevabını vermiştir.

“Türkler sevmiyorlar herhalde bizi. Selam vermiyorlar. Onlar vermeyince biz de vermeyiz. Pasaportum yok, kaçak yaşıyorum sonuçta burada. Bu yüzden korku da var bizde. Karşıdaki ev sahibi sana ilgi göstermezse, sen de uzak durursun tabii. Bizim derdimiz çalışmak. Çalışma derdim var sadece. O yüzden mahalledeki hiç bir Türk’ü tanımıyorum.” K8

Afganistan’dan gelenlerin büyük ölçüde kapalı bir hayat sürdürdükleri, kendi dar grupları dışındaki diğer yabancı gruplarla ve/veya Türk toplumu ile ilişkilerinin çok sınırlı olduğu görülmektedir. Görüşmecilerin belirttiklerine göre de, içe kapalı bir yaşamın hakim olduğu,

camiiye gittiklerinde caminin çay ocağına girmedikleri, işçi durağında yer alan Pakistanlılarla dahi görüşmedikleri ve izole bir yaşam sürdürdükleri görülmektedir.

İlişki değişkeni ve katılımcıların görüşlerine göre, mahalle sakinleri ile göçmenler arasında, zorunlu ilişkilerin dışında bir ilişki çeşidi kurulamamıştır. Bu durumun oluşmasında, göçmenlerin kaçak olarak mekânda bulunmalarından dolayı korkunun hakim olması, tepki ve dikkat çekmeden ikametlerini sürdürmek istemeleri, temel olarak “başlarına bir iş gelmesine” engel olmak amacıyla mahalle sakinleri ile bir ilişki kurmamaları başlıca sebepleri oluşturmaktadır.

Mahallesinde Türk arkadaşı veya komşusu olma oranının Türkmenler arasında yüzde 100, Özbekler arasında yüzde 34, Tacikler arasında yüzde 19 olduğu anlaşılmaktadır. Bu soruya cevap veren diğer etnik gruptaki 5 kişinin hiçbirinin Türk arkadaşı bulunmamaktadır. Bu durumu etnik aidiyet olarak tanımlayabilmekteyiz. Bir başka değinmemiz gereken durum ise, Yenimahalle’de kalma durumunun artmasının, mahalle içerisinde daha çok komşu ve arkadaş olma durumunu etkilemesidir.

İşçi Durağı

Gerek yapılan mülakatlardan, gerekse saha gözlemlerinden çıkarabildiğimiz kadarıyla, Küçüksu’daki işçi pazarı Afganlar ile diğer ülkelerden gelen işçilerin karşılaşmalarının en sık olduğu mekândır. Fiziksel bir yakınlık olmasına rağmen, aralarında çok fazla iletişimin olmadığı dile getirilmektedir.

“Yenimahalle’de ve Küçüksu’daki işçi durağında (pazarı) Pakistanlılar da oluyor. Herkese Afganız diyorlar ve bizim gibi tanıtıyorlar kendilerini. İnsanlar da aradaki farklı anlamıyor. Bizimle irtibata da geçmiyorlar, uzak duruyorlar hep, biz de çok yakın durmuyoruz. Aslında onlar kimseyle yakınlık kurmuyorlar. Bizim en azından çok fazla tanıdığımız var bu mahallede. Onların kimsesi yok. Sorun çıkmasın diye biz de uzak duruyoruz.” K6

Bireylerin %33,0’ü Beykoz/Yenimahalle’de, %65,0’i diğer yerlerde çalışmaktadır. Yenimahalle mahallesinde ikamet eden Afgan göçmenler mahalle çevresinde çalışma imkânı bulsalar da, mahalle yakınında işçi durağının bulunması, Afganların İstanbul’un her yerinde çalışmalarına sebep olmaktadır.

Yaş ilerledikçe Beykoz-Yenimahalle’de çalışma oranı artmaktadır. 30 yaş altı kişilerde bu oran yüzde 27 iken, 30 yaş üzeri kişilerde yüzde 74’e yükselmektedir. Bu oranlara göre

gençler çalışmak üzere ikamet ettikleri Yenimahalle'den daha uzak semtlere çalışmaya giderken, yaşı daha ileri olanlar ise Beykoz Yenimahalle'de çalışma ortamı bulmakta veya burayı tercih etmektedirler.

Sonuç ve Tartışma

Beykoz-Yenimahalle'de yaşayan Afgan göçmenlerin Yenimahalle'deki mahalle deneyimleri ve mekânsal kümelenme nedenleri, göç süreçleri çerçevesinde incelenmiş ve anlaşılmasına çalışılmıştır. Yenimahalle'nin göçmenler tarafından nasıl algılandığı, ne anlama geldiği, mahalleyi neden tercih ettikleri, demografik ve etnik yapılarının mekân ile ilişki kurmalarındaki etkisi, mekândaki sosyal ve ekonomik konumları, mahalledeki yerli ve diğer ülkelerden gelenlerle ilişkileri ve sosyalleşme sürecinde mahallenin konumu incelenmiştir.

İstanbul düzensiz göçmenlerin kısa süreli ve emek yoğun işleri daha kolay buldukları ve metropol ortamı sayesinde farklı kültürlerin fark edilmeden rahatça yaşamasına imkan verdiği için önemli bir sığınma mekânıdır. Ancak İstanbul'da sığınmacıların ve/veya göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerde büyük bir yığılma oluşmakta ve bu nedenle hem konut anlamında hem de iş anlamında ihtiyaç karşılanamamaktadır. Bu bağlamda, bireysel ve/veya gruplar halinde İstanbul'a gelen göçmenler yeni bir alana ihtiyaç duymaktadırlar. Bir yandan merkezlere uzaklığı ile izole bir yaşamı, bir yandan da hemen bir alt mahallesinde yer alan işçi durağı ile iş sorununun bulunmadığı Beykoz- Yenimahalle göçmenler tarafından tercih edilen bir mekân olmuştur.

Beykoz-Yenimahalle'deki Afganların İstanbul'a yönelmelerinin temel sebebinin doğrudan savaş/güvenlik sorunu değil, bu olumsuz ortamın ortaya çıkardığı ekonomik nedenler olduğu anlaşılmaktadır.

Afganistan'da evlilikler başlık parası ile yapılmaktadır. Bu durumu katılımcılar, "ekonominin kötü olması ve kızlara çeyiz parasının sağlanması" gerektiğinden dolayı normal karşılamaktadırlar. Bu durumu normal karşılasalar dahi, yüksek meblağları ödemek zorunda olmalarından şikâyetçi olmaktadır. Göç süreci dâhilinde İstanbul'a gelen Afgan göçmenlerin önceliği geride bıraktıkları ailelerine ekonomik destek olmak, bekâr ise evlenmek, nişanlı ise evleneceği için hazırlık yapmak olarak sayılabilir.

Afganistan'da birçok etnik grup bir arada yaşamaktadır. Bu bağlamda, hangi etnik gruba ait olursa, bireyler birçok dile hâkim olmaktadır. Peştunca ve Farsça ülkenin resmi dili iken, etnik gruplar kendi dillerini ve resmi dillerden birini konuşabilmektedirler. Aynı zamanda, Türk etnik grubunun çok olması da, dillerinin Türkçe'ye yakın olması, çok kısa zamanda Türkçe öğrenmelerine ve günlük hayatlarını daha rahat sürdürmelerine imkân sağlamaktadır.

Göçmenlerin ailelerinin çoğunluğu Afganistan’da yaşamaktadır. Buradaki hayat şartlarının Afganistan’a göre daha iyi olduğunu düşünmelerinden dolayı, ailelerini Türkiye’ye getirmek istemektedirler. Ancak, burada yaşadıkları iş gücü sömürsünden rahatsız olan göçmenler, ailelerinin yanına gidip gelmeyi, Türkiye’ye getirmeye tercih etmektedirler.

Türkiye’yi seçmelerindeki ilk neden, özellikle diğer ülke tecrübelerinden sonra, Türkiye’de daha rahat bir ortama sahip olmalarıdır. İkinci önemli sebep ise, Türkiye’de tanıdıkları yakınlarının ve/veya akrabalarının olmasıdır. Dikkat ettikleri bir diğer husus ise, Türkiye’nin Müslüman bir ülke olmasıdır. Bu bağlamda, zincirleme göç ile göç edilen diğer ülkelere nazaran daha rahat ettikleri, dinlerini daha özgürce yaşayabildikleri^a Türkiye’yi seçmektedirler.

Yenimahalle’de zincirleme göç ile çoğunluğunu genç erkeklerin oluşturduğu mekânsal bir kümelenme olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumu, diğer etnik kökenlere sahip bireyleri görsük de, mahalledeki Özbek etnik kökene sahip kişileri, Afganistan’ın Fariyab kentinden gelenlerin oluşturduğu söylenilebilir. Peşi sıra gelen Tacik ve Türkmen etnik grubunun fazla olması ile de, Türk soyundan gelen kişilerin mahalle tercihlerinde aynı soydan gelmesi sayılabilir. Bu kişilerin ilk olarak İstanbul’da geldikleri mahallenin Yenimahalle olması da zincirleme göç olgusunu doğrulamaktadır.

Mahalle içerisinde gecekondulaşma sıkça görülmektedir. Afgan göçmenler, bir yandan mahallede varlıklarını sürdürürken bir yandan da mahalle sakinlerinden uzak olmaya çalışmaktadırlar. Bu durumun çözümünü de müstakil yapılarda bulmuşlardır. Mahalle sakinleri, yoğun Afgan gelişine çözüm olarak, depolarını, kömürlüklerini kiraya vermekte, her iki kesim de bu durumdan çıkar sağlamaktadır. Afganların bulunduğu apartman dairelerinde ise, yine çoğunlukla Afganlar oturmakta, oturmasalar dahi, zorunlu haller dışında iletişim kurulmamaktadır.

Afgan göçmenler ikamet yeri olarak Yenimahalle’yi tercih etseler de, iş odaklı farklı ilçeleri tercih edebilmektedirler. Yaş ilerledikçe Beykoz-Yenimahalle’de çalışma oranı artmaktadır. Gençler çalışmak üzere ikamet ettikleri Yenimahalle’den daha uzak semtlere çalışmaya giderken, yaşı daha ileri olanların Beykoz Yenimahalle’de çalışma ortamı buldukları veya burayı tercih ettikleri görülmektedir.

Afganların belirttiklerine göre Yenimahalle’de ev kiralari İstanbul’un diğer yerlerine göre daha uygundur. Kiralar çeşitlilik gösterse de, katılımcıların %47’si, oturdukları ev için 501-

a Görüşmeciler mezhep farklılığından dolayı, İran’da ibadetlerini rahat yerine getiremediklerini, namaz kılmalarına dahi müdahale edildiğini dile getirmiştir.

750 TL arası kira ödemektedir. Kalınan yerlerde göçmenler bazı durumlarda 10 kişiye kadar kalmakta ve kira oranı bu bağlamda kişi başına 100 TL'nin altına düşmektedir. Ödenen kira miktarlarının düşük olması nedeniyle mahalle tercih edilmekle birlikte, Afganların kaldıkları konutların fiziki koşullarının genellikle ortalama konut standartlarının çok altında olduğu bir gerçektir.

Yenimahalle'de, Afganların yoğun olarak yaşaması burada bir gettolaşmayı beraberinde getirmektedir. Kendi ülkelerinden çok fazla kişi bulunması ve sosyal bir çevre kurabildikleri için Yenimahalle Afganlar için ideal bir ikamet mekânı olmaktadır. Öte yandan buraya çok yakın olan Gökusu'daki işçi durağı ve kendi aralarında birbirlerine iş pas etmeye imkân veren iletişim ağları, Yenimahalle'yi daha cazip hale getirmektedir.

Afganlar uzun zamandır Yenimahalle'de yaşamalarına rağmen, mahalle sakinleri ile doğal bir sosyal ilişki geliştirememişlerdir. Hem Afganlar ile hem de mahalle sakinleri ile görüşmelerde, iletişimin sadece selamlaşma (onun olmadığı da çoğunluk durumunda) düzeyinde kaldığı ve daha ileri bir iletişim kurmadıkları belirlenmiştir. Aslında bu durum, her iki tarafında karşılıklı olarak birbirlerini tanınamalarından kaynaklanmaktadır. Karşılıklı olarak korku ve çekinikliğin hâkim olduğu görülmektedir. Göçmenler, kaçak olarak yaşadıkları için başkalarından korkmakta, bazen mahalledeki madde kullanan gençlerin kendilerini tehdit ederek para istemesinden şikâyetçi olmakta, mahalle sakinleri ise göçmenlerin kendilerine ve ailelerine zarar vermelerinden çekinmektedir. Aynı durum, mahalledeki diğer göçmen grupları arasında da geçerlidir. Ancak, mahallede kalış süreleri arttıkça ve göçmenler ile mahalle sakinleri birbirini tanıdıkça, mahalle sakinleri ile göçmenler arasında arkadaş olma durumu artmıştır.

Mahalle sakinleri, otobüs kullanımı, ortak alan kullanımı söz konusu olduğunda göçmenlerden şikâyetçi olmaktadır. Ancak, göçmenler zor ve fiziki koşullar altında, mahalle sakinlerinin onları çıkarları doğrultusunda (depolarını, kömürlüklerini kiraya vermek, ucuz iş gücü kullanımı vb.) kullandıklarını ve buna rağmen kendilerinden haksız yere şikâyetçi olduklarını belirtmektedirler. Özellikle iş dönüşü elbiseleri kirlenen veya terleyen Afganlar şikâyet konusu olabilmektedir. Bazı durumlarda Afganların otururken, yerli halktan birilerinin ayakta olması dahi rahatsızlık nedeni olabilmektedir.

Birçok Afgan aile Türkiye'de yaşamını idame ettirse de, kaçak olarak sadece erkeklerin gelmesi dikkat çeken bir noktadır. Ailelerini yani kadınlarını sadece yasal çerçevede getirmek istemektedirler. Bu durum, yol şartlarının çok zor, çok uzun ev güvenlik açısından riskli olmasıyla açıklanabilir. Afganistan'dan gelirken, kaçak yol olarak Afganistan-İran-Türkiye güzergâhının kullanılması ve zorunlu yol şartlarından dolayı, sadece genç erkeklerin göçmen

olarak gelmesine sebebiyet vermiştir.

Beykoz-Yenimahalle’de ilişkiler ağı neticesinde, zincirleme göç oluşturulmuş, çoğunluğunu 21-25 yaş arası Özbek göçmenlerin oluşturduğu, mahalle sakinleri ile çıkar ilişkilerine dayalı bir ilişki çeşidi geliştirilerek, gün geçtikçe sayısı artan, yoğunlaşmanın olduğu kendiliğinden mekânsal bir kümelenme oluşmuştur.

Afgan göçmenler, diğer göçmen gruplar göz önüne alındığında, potansiyel bir iş gücünü kendilerinde barındırmaktadırlar. Her ne kadar kaçak olarak gelseler de, bu iş gücü Türkiye lehine kullanılabilir nitelikte olabilir. Özellikle Beykoz-Yenimahalle’de kendiliğinden gelişmiş bir kümelenme, pozitif yöne çekilerek entegrasyonları sağlanıp, olumlu şekillerde kullanılabilir ve yönetilebilir bir potansiyel olarak piyasada değerlendirilebilir. Bahçıvanlık ve hayvancılıkta ustalaşmış olmaları, ağır çalışma koşullarına uyum sağlayabilmeleri Afgan mültecilerin istihdam odağında göz ardı edilmemelidir.

Göç ile ilişkili konular son yıllarda (özellikle Suriye iç savaşından sonra) akademide popüler konular arasında kendine yer bulmuştur. Ancak literatürde Afganlar, göç ve mekânsal kümelenme konularında detaylı bir çalışma bulunmamaktadır. Tüm eksikliklerine rağmen, bu çalışma bundan sonra İstanbul’daki Afganlar konusunda çalışma yapacaklar için önemli ipuçları verecektir.

Spatial Cluster Dynamics of Irregular Migrants in Metropolitan Cities: The Example of Afghan Refugees in Beykoz-Yenimahalle*

Sümeyye AÇIKGÖZ^a

Abstract

According to the 2019 United Nations data, Afghanistan has been the source of most refugees in the world after Syria. The war that started with the Soviet Union's invasion of Afghanistan in 1979 brought about security problems and instability. As such, it created a refugee culture in Afghanistan. Afghan refugees, who took refuge primarily in Pakistan and Iran in the first years of the war, spread to many countries because of the prolonged war. Turkey, which had a few Afghan refugees until the 2000s, experienced an influx of Afghan refugees after the U.S. invasion in 2001. One-third of the irregular migrants captured in Turkey in five years (2015–2019) comprise around 400,000 Afghans. Uzbek- and Turkmen-origin Afghans chose Turkey as their country of migration because the Turkish language is very easy to learn and because their religious beliefs align. Furthermore, they find labor-intensive jobs in the informal sector easily. Afghans working in the informal sectors in many provinces of Turkey have headed toward Istanbul where there are more job opportunities. The Beykoz district in Yenimahalle neighborhood attracts attention as a place where thousands of young Afghan men flock and spatially cluster. This research investigates the reasons for the localization of Afghans in Yenimahalle, their arrival methods, their relations with the local people, and their ways of articulation to the informal sector. Quantitative and qualitative research methods were used together in this present study. In-depth interviews were conducted in Yenimahalle within the scope of the research. It used face-to-face questionnaires and semi-structured questionnaires. While qualitative data was the thematic and descriptive analysis method, the quantitative data were processed in the SPSS program and were subjected to the frequency and relational analysis. According to the findings, Afghans who illegally come to Turkey are clustered in the Yenimahalle because of chain migration by using appropriate rental facilities and a network of immigrants. They are then articulated into the informal sector easily because of the need for cheap labor-intensive workforce.

Keywords

Afghanistan • spatial clustering • migration • immigrant • refugee • Beykoz-Yenimahalle

* This article has been prepared based on the master's thesis defended in Istanbul Commerce University Applied Sociology Department in 2018.

a Sümeyye Açıkgöz, Istanbul Commerce University, Applied Sociology, Eposta: sumeyyecikgoz1@gmail.com

Clusters generally occur in certain geographic areas or in a city. Geographical accumulation provides opportunities to expand the benefits of clusters, such as with innovation and efficiency. It also provides opportunities such as decreasing transaction costs, strengthening the flow of information and creativity, increasing the sensitivity of local organizations to clustering needs, and creating feelings of more competitive pressures.

Today, migration is a topic that can be understood from various aspects. It is associated with many concepts such as spatial clustering, equal spatial distribution, spatial accumulation, spatial segregation, social integration, social acceptance, social rejection, multiculturalism, ghettoization, cultural amalgamation, incompatibility, social cohesion, melting, inclusion, incorporation, assimilation, othering, racism, abstraction, economic loss, social segregation, crime, economic potential, and security. From this perspective, it is important to note that immigration is now examined with various concepts and dimensions based on the place, society, and economy. As such, it is necessary to produce the appropriate policies to manage migration correctly (Şener, 2019).

The form of structuring that is seen by reflecting into space intertwines class disintegration with cultural and socio-demographic features that have generally been viewed as ordinary. However, the access to services and the discrimination in urban spaces make some groups, especially immigrants, unequal. Conversely, it makes other groups, such as the natives, more advantageous and privileged. It is seen that the socio-spatial structure that should be planned as part of the adaptation policy processes that are being applied to the international migrants settled in the cities is mostly neglected. Thus, the disadvantages experienced by immigrant groups in their adaptation processes are being resolved as part of their intra-group solidarity with their immanent spatial clustering actions. However, such clusters may bring some difficult problems to the groups living in these places, to the local governments, and to the cities. (Yüceşahin, 2017).

For people from different cultures to come together and live in harmony, a certain length of time must pass. Social change and cultural amalgamation becomes inevitable as a result of the immigration of people speaking different languages and coming from different cultures. However, with this amalgamation, a troubled process will have started as well.

Afghanistan was among the countries that “produce refugees” in the historical process. This was due to the economic woes, which was a result of the occupation by the Soviet Union, the Afghanistan–Taliban war, and the continued multi-faceted wars that continue to this day. In today’s post-industrial era, Afghans have not only migrated with the most primitive approaches; however, they have done so as a result of othering and labor exploitation that

they experienced at their destination. As such, it is also observed that they are continuously seeking migration yet again. Migration has turned into one of the facts that never disappear from the scope of the country's history, as well as in the lives of its individuals. Although Turkey continues to be the unchanging geography of transit migration, it also constituted the position of the destination country over time.

Method

In this study, a mixed method of qualitative and quantitative approach was used. The study interpreted the migration processes of Afghans who began to come to Turkey since the Soviet Russian invasion in 1979, looking into their spatial clustering dynamics in the Beykoz-Yenimahalle. In-depth interviews were conducted using face-to-face questionnaires administered to 100 people and semi-structured questionnaires among 10 people. While qualitative data was the thematic and descriptive analysis method, the quantitative data were processed in the SPSS program and subjected to the frequency and relational analysis. The mixed-method approach has been determined as the most appropriate method for the research to be clear, comprehensible, and more inclusive.

In the research, semi-structured interview and survey technique was used, field observations were made in the neighborhood and all the data obtained from these were evaluated together with the literature research. For the research methods that constitute the main data sources of the study, semi-structured interview form and questionnaire form were used. Two different interview forms were prepared for the two different constructs specified for the semi-structured interview form, and the questionnaire form was applied in a single form.

Findings

The Yenimahalle neighborhood, located in the Beykoz district of Istanbul, is preferred as a place that facilitates job opportunities for the immigrants who come there through irregular migrations. It is an isolated place with a location that is only five minutes away from the working station of the immigrants. Immigrant groups that localized in Turkey, especially in Istanbul, began seeking new places. As a result of the chain migration process, they established a small Afghanistan, which was almost a ghetto created by Afghan immigrants in Yenimahalle.

Moreover, when individuals were asked about the number of neighborhoods that they changed after coming to Istanbul, it was seen that the Yenimahalle neighborhood has not changed (66%). This situation can be explained by the ghettoization in the neighborhood.

It has been observed that 55% of Afghans arrived in Turkey one year ago or less. These data indicate that young men who come from Afghanistan for work come to Turkey intensively.

Both Afghan immigrants and residents wanted immigrants to live in isolation, without mixing into the neighborhood and its culture. With this, both Afghans and the neighborhood residents feel more comfortable and safe.

In Yenimahalle neighborhood, there is a network of relationships that are familiar with each other but do not merge. This situation has been internalized and accepted by both sections in terms of safety and comfort. This is due to the fact that both sides do not fully recognize each other and are afraid.

Based on the interviewees' overseas experiences, although almost all went to Iran as a priority, it was observed that they were uncomfortable especially because of the religious pressure in Iran. Simultaneously, persons who belong to the Turkish ethnic group faced hardships in terms of language in Pakistan and Iran; therefore, that was a reason to choose Turkey. When this situation was discussed with the residents, they stated that although they were uncomfortable, they did not interfere with the Afghans. Moreover, job opportunities in Turkey were determined to be much higher compared with the opportunities found in Iran and Pakistan.

Results

Afghan immigrants living in Beykoz-Yenimahalle were examined and understood in the context of the migration processes. They were also surveyed in terms of the neighborhood experiences and reasons for spatial clustering. This present study examined how Yenimahalle is perceived by immigrants, what it means, why they prefer the neighborhood, and the effect of demographic and ethnic structures in establishing relationships with the place. Furthermore, the study also looked into their social and economic positions in the place, their relationships with local people and people from other countries in the neighborhood, and the location of the neighborhood in the process of socialization.

Istanbul is becoming an important shelter where irregular migrants easily find more short-term and labor-intensive jobs. The metropolitan environment enables different cultures to live comfortably without being noticed. However, in Istanbul, there is a great accumulation

in places where asylum seekers and immigrants live densely, and the need for both housing and business cannot be easily met. In this context, immigrants who come to Istanbul individually or in groups need a new area. Beykoz-Yenimahalle has become a preferred place for immigrants. On the one hand, it enables an isolated life with its distance from the centers. On the other hand, it does not have unemployment problems because of the worker station being located in a sub-neighborhood.

Afghan immigrants have a high potential workforce compared with other immigrant groups. Although they come illegally, this workforce could be used as an attribute in Turkey's favor. Especially in Beykoz-Yenimahalle, a self-developed cluster can be utilized positively by ensuring their integration. Furthermore, their manageable potential can be turned into a good account in the market.

Recently, issues related to migration have become popular among academics, especially after the Syrian civil war. However, there is no detailed study in the literature on Afghans, their migration, and spatial clustering. Despite all its shortcomings, this study will provide important points for those who will study Afghans in Istanbul in the future.

References

- Alimia, S. (2014). Afghan (Re)Migration from Pakistan to Turkey: Transnational Norms and the 'Pull of Pax-Ottomanica? *Insight Turkey*, Vol.16, No.4 s. 159-181.
- Alver, K. (2007). *Siteril Hayatlar: Kentte Mekansal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler*, Ankara: Hece Yayınları.
- Andersen, H. S. (2016). Spatial Assimilation? The Development in Immigrants' Residential Career With Duration of Stay in Denmark, *J Hous and the Built Environ*, Vol: 31, s. 297-320.
- Bozok, N, Bozok, M. (2018). "Göçmen İstekleri" Yaklaşımı Işığında Beykoz, Karasu Mahallesi'ndeki Refakatsiz Afgan Göçmen Çocukların Yaşamlarını Sürdürme Mücadeleleri. *Moment Dergi* , 5 (2) , 416-440 . DOI: 10.17572/mj2018.2.416440
- Erder S. (2002). *Kentsel Gerilim*. Ankara: Um: Ag Yayınları
- Constant, A., Shachmurove, Y., ve Zimmermann, K.F., (2013). What makes an Entrepreneur and does it pay ? Native Men, Turks, and other Migrants in Germany, German Institute for Economic Research, Discussion Paper 386, Berlin.

- Doğan, Yasemin, “Trabzon’da Yaşayan Afganistan Uyruklu Sığınmacıların Göç Deneyimleri ve Sorunları”, Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 5/7, ss.11-29.
- Erman, T. (2002). Mekânsal Kümelenme, Siyaset Ve Kimlik, Kentleşme, Göç Ve Yoksulluk, Türk Sosyal Bilimler Derneği, 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara: İmaj Yayıncılık, 1-17.
- Flanagan, W. G. (2002). Urban Sociology: Images and Structure, Boston: Allyn and Bacon Press.
- Göregenli M. ve Karakuş, P. (2014). Göç Araştırmalarında Mekan Boyutu: Kültürel ve Mekansal Bütünleşme, Türk Psikoloji Yazıları, Aralık 2014, 17 (34),101-115.
- Göregenli, M. ve Karakuş, P. (2011). Türkiye’deki LGBT Bireylerin Günlük Yaşamlarında Maruz Kaldığı Heteroseksist Ayrımcı Tutum ve Uygulamalar. A. Erol (Dü.) içinde, Heteroseksizme Karşı Gökkuşuğu Anti-Homofobi Kitabı, 3 (s. 53-62). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Harunoğulları M. ve Cengiz D. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Analizi; Hatay (Antakya) Örneği, TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu 23-24 Ekim Ankara.
- Harvey, D. (2012). Sermayenin Mekânları, Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru. (B. Kıcırcı, D. Koç, K. Tanrıyar ve S. Yüksel, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Kurtoğlu, A. (2005). Mekânsal Bir Olgular Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekanı Olarak Dernekler, European Journal of Turkish Studies, Thematic Issue No: 2, Hometown Organisations in Turkey.
- Nightingale, C. H. (2012). Segregation: A Global History of Divided Cities, Chicago: The University of Chicago Press.
- Ökten Ş. (2012). Zorunlu Göç Zor(Un)Lu Kabul: Ceylanpınar Afgan Göçmenleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl: 17, Sayı 28, Temmuz–Aralık, 171-186.
- Özservet, Y (2015). Modern Göçebeler Olarak Göçmenler, Mekan ve Şehre Uyum, Sosyoloji Divanı Dergisi Göç Sayısı, Sosyoloji Divanı, 3 (6), Temmuz, Aralık.
- Özservet Yasemin Ç. (2013). İstanbul Zeytinburnu İlçesi’nde Afgan Türklerinin Ulusötesi Kentleşme Ağlarının Analizi, FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı: 2, s.163-181.
- Öztürk E. (2014). Türk asıllı afgan mültecilerinin 12 eylül döneminde iskan ve istihdamı, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Porter, M. E. (1998). The Adam Smith Address: Location, Clusters, and the “New” Microeconomics of Competition, Business Economics, 33(1), Jan.

- Rocha, H. ve Sternbe, R. (2005). Entrepreneurship: The Role of Clusters Theoretical Perspectives and Empirical Evidence from Germany, *Small Business Economics* 24(3): 267-292.
- Schaffner S. ve Treude B. (2014). The Effect of Ethnic Clustering on Migrant Integration in Germany, *Ruhr Economic Papers*, S. 4-43.
- Selda GEYİK YILDIRIM, Göç ve Afganlar: “İstikrarlı Mülteciler”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4 • Sayı: 2 • Temmuz - Aralık 2018 • ss. 128 – 159.
- Sölvell, Ö. (2008). “Clusters-Balancing Evolutionary and Constructive Forces”, (<http://www.tci-network.org/media/download/1188>, 7 Mayıs 2017’de erişildi).
- Şeker Betül D. ve Sirkeci, İ. (2015). *Göç Ve Uyum, Uyum Çalışmalarına Giriş. 2. Baskı.* London: Transnational Press
- Şener, E. (2019). *Dış Göç Etkisinde Gaziantep: Güncel Şehirleşme Politikaları Üzerinden Bir Kenti Okumak*, İstanbul Kültür Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Tekeli, İ. (2005). Türkiye’de nüfusun dağılımında yaşanan gelişmeler (1935-2000), *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 22 (1), S. 85-102.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 1995, <https://www.unhcr.org/excom/excomrep/4ddb6ff39/unhcr-activities-financed-voluntary-funds-report-1993-1994-proposed-programmes.html>, (Erişim tarihi:10.10.2018)
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 2000, *The State of The World’s Refugees 2000*, <https://www.unhcr.org/3ebf9bb8e.pdf> (Erişim tarihi:10.10.2018)
- Yakar, M. (2012). Türkiye’de İç Göçlerin İlçelere Göre Mekânsal Analizi: 1995-2000 Dönemi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9:1.
- Yücesahin, M. (2017). Uluslararası Göç, Kimlik Ve Mekânsal Kümelenme-Ayrışma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Göç Özel Sayısı*, 22(1): 1303-1315.

Kayıtsızlığın Küreselleştiği Göç Krizi

Migration Crisis where Indifference is Globalized

Sena Yumurtacı^a

Kapımızdaki Yabancılar

Zygmunt Bauman, çev. Emre Barca

İstanbul, 2018, Ayrıntı Yayınları, 93 sayfa

“bize kendi konumumuzun zedelenebilirliğini ve zor elde edilmiş iyi halimizin içsel kırılmasını hatırlatıyor” (s.20)

Postmodernitenin sınırları üzerine oldukça kafa yoran Zygmunt Bauman, göç olgusunu, sosyolojik bir analizle ele almıştır. Yabancılaşma, korku ve ahlak olmak üzere üç temel kavram üzerinden değerlendirdiği göç krizinde, eser boyunca üzerinde duracağı politikacıların ve kitle iletişim araçlarının rolünü irdeleyecektir. Hakikati ve ahlakı sosyolojiye taşıyan yazar, toplumdaki tutumun göçün nedenleri ve sonuçlarına etkisine dair bir analiz sunar. Toplum, hükümet liderlerinin ve medyanın etkisiyle göç trajedisine karşı duyarsızlaşmaktadır ve bu duyarsızlaşmanın karşılıklı bağımlılık ilkesi üzerinden etkilerinin üzerinde durulacaktır.

Altı başlık üzerinden açıklanmış olan “göç krizi”, öncelikle Avrupa’daki etkileri ve yansıması üzerinden değerlendirilmektedir. Toplumsal refahı tehdit eden bir unsur olarak görülen göçün, insanlar üzerinde ahlaki bir paniğe yol açtığı fakat kamuoyu ve medya iş birliği ile mülteci dramının bir bıkkınlık hâline geldiğinden söz ediliyor. Kitapta ifade edilen şekliyle

a Sena Yumurtacı, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Eposta: senayumurtaci@outlook.com

“Şokların kaderi normalliğin rutinine dönüşüyor.” Kurationsızlıkların hüküm sürdüğü küresel dünyanın keyfi şiddet düzeni; mülklerini terk etmeye zorlanan ve sığınak aramak durumunda kalan mültecileri doğurmaktadır. Önceleri Avrupa’nın kapılarını düzgün yaşam standardı arayışındaki göçmenler çalarken, son yıllarda sığınmacılar da eklenmiş durumda. Bauman’ın çıkarımına göre, kitlesel yabancı akını öngörülemezliğinden dolayı toplum kaygıya ve huzursuzluğa eğilimli bir hâle gelmektedir. Kitlesel göç, milliyetçilikle çatışmasından dolayı ırkçılığı doğuruyor. Çünkü, yabancı düşmanlığı siyasi partiler, hükümet liderleri tarafından körüklenen bir unsur olma durumunda. Yazar burada, siyasilerin toplumun alt katmanlarından destek aldığına dair bir tespitte bulunuyor. Yoksul ve dışlanma korkusu yaşayan toplumun alt kesimleri millet statüsü ile, kendilerini yeni gelen devletsiz göçmenlerin üzerinde konumlandırabiliyorlar ve böylece toplumun en alt katmanına göçmenleri yerleştirmiş oluyorlar. Toplumun diğer bir kesimi olan prekarya ise mülklerini, toplumsal konumlarını kaybetme korkusu taşımaktadır. Hükümetler göçmenler üzerinde propaganda yapmaya devam ederken, gelişmiş ülkelerin iş dünyası ise ucuz emekten faydalanmak istediği için, politikacılar başta olmak üzere, “yabancı akınından kaynaklanan kaygıyı sermayeye çevirmek” anlayışı söz konusudur. Yazarın ifade ettiği şekliyle “köprüler yerine duvarlar inşa ediliyor”. Karşılıklı ayrıştırma politikası, karşılıklı güvensizlik ve yabancılaşmayı doğururken, sorunu daha da şiddetlendiriyor. Yazar bölümü, bir çözüm önerisi ile noktıyor: tuzak ayrışma eğilimlerini reddetme ve ufukların kaynaştırılması. Kendisinin de ifade ettiği gibi; “İnsanlık krizde ve bu krizden insanlığın dayanışmasından başka çıkış yolu yok.” İlk bölümün, kitabın geriye kalan bölümlerinin geniş bir özeti niteliğinde yer aldığı söylenebilir. Göç krizini doğuran sebepler, bu manada politikacıların ve medyacıların rolüne değinim ve doğurdıkları sonuçlar, son olarak da sunulan çözüm önerileri, diğer bölümlerde ayrıntılı bir biçimde açıklanmaktadır.

İkinci bölümde, güvenlik konusu irdelenmektedir. Hükümetlerin ve politikacıların, yaygın bir varoluşsal güvensizlik hissine dair rolüne değiniliyor. Güvensizliğin aslında, seçim kazancı elde etmek isteyen politikacıların ve panik tellallığı yayınlarından çıkar elde eden medyanın bir ürünü olduğundan söz edilmektedir. “Kapılardaki düşman, komplo teorileri, tehlikeyle karşı karşıya bulunan evlerimiz ve ülkemiz” söylemleriyle geleceğin belirsizliği hissi ile kaygı güçlendirilmeye çalışılırken; politikacıların göçmenler hakkındaki söylemleri pek tabii halkı etkilemektedir. Kitapta da alıntılanan Macaristan Başbakanı Viktor Orban’ın “Bütün teröristler göçmenlerdir.” söylemi, göçmenlere dair ön yargıları ve toplumsal paniği arttırmaktadır. Roger Cohen’in ifade ettiği gibi “Büyük yalanlar, büyük güçlü adamlara büyük kazançlar getiren büyük korkular üretir.” Bölümün devamında, göçmen ile terörizm ifadelerinin birlikte kullanımının, gerçek terörist gruplarına yarar sağladığı çıkarımında bulunuluyor: “Göç sorununu ulusal ve kişisel güvenlikle tanımlamak, birbirine indirgemek terörizme yardım ve yataklık ediyor. Herhangi bir suç işlemeden önce suçlu olduklarına inanılıyor.” (s.36). Yazarın, “Suçtan önce suçlu” psikolojisi, bu şekilde bir damgalamanın

toplumsal dışlanmayı arttırdığı ve radikalleşmenin önünü açtığı tespiti dikkate değer. Yazarın alıntıladığı Baussand'ın dile getirdiği şekliyle “Mülteciler, aksi şekilde, bu saldırıları gerçekleştirenlerden kaçıyor.” Aynı zamanda yazar, ilk bölümdeki yazı kurgusunu devam ettirerek bu bölümün sonunda da çözüm önerisini sunuyor: Terörizme karşı en büyük silah; bölgesel çaptaki toplumsal yatırımları arttırmak, toplumsal içerme ve entegrasyonu sağlamaktır.

Üçüncü bölüme gelindiğinde, toplum nezdinde liderlerin önemi anlatılmaktadır. Toplumda, yaşamın risklerini ve güvencesizliğini her an hisseden bir kaygılı sınıf modelinden söz edilmektedir. Bireyselleşmeye yapılan vurgu ile özgürleşen bireylerin toplumsal sorunları çözmedeki yetersizliği ve bunun karşısında özsaygının kaybedilmesi, toplumsal dışlanma gibi neticelere yer verilmektedir. Eric Hobsbawm'ın ifade ettiği üzere; milliyetçilik dağılan toplumda birleştirici bir güçtür. Başarısız toplumlar bir kurtarıcıya umut bağlayarak milliyetçi birini ararlar ancak, ulus-devlet bağlamında işe yarayan bu çözüm, günümüz küreselleşme olgusunun getirisi olarak karşılıklı bağımlılık olgusuna ters düşmektedir. Kitapta alıntılanan Hobsbawm'ın bir diğer ifadesiyle “Göçe dayanan kentleşme ve sanayileşme homojen bir nüfusu temel alan milliyetçiliğin altını oyar. Modern toplumlardaki etnik topluluklar ve gruplar bir arada yaşamaya yazgılıdır.” Mevcut göç krizinin çok öncesinde sarf edilen bu sözler, karşılıklı bağımlılığı bir kez daha gözler önüne sermiş bulunuyor. Fakat toplumsal kabul bu şekilde ilerlememektedir. Bauman'ın eser boyunca vurguladığı siyasilerin rolü bir kez daha devreye giriyor. Çeşitli dünya liderlerinden örnek veren yazar, halk nezdinde bu “hevesli güçlü adam ya da kadınların” önerdiği kısa yolların yanıltıcı olmasına karşın çekici geldiğini; sınanmamış sözlerinin harekete geçmeyi vaat etmesinden dolayı cazip olduğunu dile getiriyor.

Dördüncü bölüm “Birlikte ve Kalabalık” başlığı ile yer aldığı üzere, bir topluluk olarak insan türüne değinmektedir. Göçebelikle başlayan insanlığın, birlikte yaşam tarzlarında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Hayatta kalma ve yok olma arasında tercihe zorlanan insanoğlunun, bu durumun üstesinden gelebilmesi dayanışma ve iş birliği ile yabancılarla yan yana yaşayabilme kabiliyetine bağlı olarak açıklanmaktadır. Yazar, sömürgeleştirilecek boş toprak kalmayan, yerleşim kapasitesinin sınırlarına ulaşan bir gezegende nasıl barış içinde birlikte yaşanacağını sorgulamaktadır. Kendi sorusunu Kant'tan bir alıntı yaparak cevaplandırır: “Düşmanlığın yerine konukseverliği ikame ederek”. Fakat burada ahlak meselesini gündeme getirir. İnsanlığın ahlaki olarak kayıtsızlaştığını, “biz ve onlar” şeklinde bölünmüş bir dünyada yaşamaya meyyal hâle geldiğini ifade eder. Burada yeniden medyanın rolüne değinir. Karalamaların toplumdaki etkisi, göçmen meselesinin etik alanından çıkarılmak suretiyle güvenliğe, düzene karşı bir tehdit olarak algılanması şeklinde tezahür ediyor. Böylece, Bauman'ın üzerinde durduğu gibi; insanlık ahlaki sorumluluğu bırakıp, göçmenlerin meşru insan hakları sahipleri kategorisinden dışlanmalarının yolunu açıyor.

Beşinci bölümde, göç sorununun bir politika olarak nasıl işlediği açıklanmaktadır. Özellikle göçün Avrupa'daki etkileri ele alınmaktadır. Yazar, göç perspektifinde çözülmeye çalışılan konunun aslında, göç sorunu olmadığı; kıtanın hudutlarını yeniden denetim altına alma ihtiyacı olduğu konusunda eleştirir. Göç, Avrupalıların zihninde karmaşa ve tehditle ilişkilendirilen bir hâle gelmiştir. Göç sorununun Avrupalılaşması konusu çeşitli yazarların görüşleriyle tartışılmaktadır.

Son bölüme gelindiğinde ise, ahlaki bilgi ile ahlaki davranış arasındaki boşluktan doğan bilişsel uyumsuzluk konusu açıklanıyor. Bauman burada farklı bir konuya temas ederek, dünyanın sanal ve gerçek olmak üzere ikili bir tanımını yapıyor. Sanal dünyada oluşturulan konfor bölgesine; sadece benzer düşünen insanların girişine izin verilmesi, karşıt düşüncelere sahip olan insanların oluşturulan bu yapay alandan atılması konusunda internet, ahlaken kör ve sağır hale gelmenin güçlendirici bir etkisi olarak gözler önüne seriliyor. Bu manada göç krizi ve göç korkusu, en karmaşık ve tartışmalı kategoride yer almakta. Eserin sonlarında vurgulanan karşılaşma fenomeni önem arz etmektedir. Bir başkası ile karşılaşıldığında ilk tepki şüphe ve tetikte olma duygusu zamanla ahlaki buyrukları ortadan kaldırıyor. Herkesin herkese karşı savaşta olduğu, yeniden dirilmiş Hobbesçu bir dünya çıkarımında bulunuyor. Bauman eserini karşılaşma fenomenini başat kabul ettiği bir çözüm önerisi ile noktıyor: Öncelikle karşılıklı anlama dürtüsü ile, yabancı iki alanın etkileşimini sağlayıp, ortak paydadan bakabilme ve sonucunda uzlaşma.

Bauman'ın eser boyunca önemli yazarlardan yaptığı alıntılar, konunun daha anlaşılır hâle gelmesini ve farklı açılardan durum tespiti yapmayı sağlamaktadır. Göç sorununun Avrupa üzerindeki etki ve sonuçlarını irdelerken, İslamofobiye yer vermesi ve insanlardaki ayrışma tutumunun radikalleşmeye sebebiyet veren bir unsur olduğu konusunda topluma pay biçmesi, problemin çözümüne ilişkin kendisini dönemdaşlarından ayıran yerinde bir tespit olmuştur. Eserin başında göç krizinde kitle iletişim araçlarının ve politikacıların rolüne ilişkin savını, diğer bölümlerde paragraflar arasına örneklerle yedirerek okuyucuların idrakine katkı sağlamıştır. Yazarın eser boyunca vurgulamaya özen gösterdiği önemli bir nokta olan “ben ve öteki” söylemini aşmak, göç krizini yönetmedeki en büyük görevlerden biridir. Siyasetçiler için propaganda, medyacılar için ise reyting aracı hâline gelen göç sorununda, ayrışma eğilimlerini reddederek insanlığı en öne almak gerekmektedir. İlk bölümde yer verilen sözler, durumu özetler niteliktedir: “Bugün dünyamızda hiç kimse kendini sorumlu hissetmiyor. Sadece kendimizi sorumlu düşünmemize sebep olan konfor kültürü bizi başka insanların haykırışlarına duyarsız kılıyor. Kayıtsızlığın küreselleşmesi... Başkasının acı çekmesine alışık hale geldik.”

YAZARLARA NOTLAR

Çalışma Göndermek

Middle East Journal of Refugee Studies (MEJRS) dergisinde;

- Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanan çalışmalar değerlendirme süreçlerine alınmaktadır.
- Yayına kabul edilen Türkçe çalışmanın yazarından/yazarlarından geniş İngilizce özet hazırlamaları beklenmektedir. Geniş İngilizce özetle kaynakçada yer alan her bir referansa atıf yapılması gerekmektedir. Türkçe çalışmalar için talep edilen geniş İngilizce özet, yayım kabulü alındıktan sonra gönderilmelidir.
- Yazarlardan katılım bedeli alınmamaktadır.

Middle East Journal of Refugee Studies (MEJRS) dergisinde aşağıdaki ilkelere uygun çalışmalar yayımlanır.

- Mültecilik konusu ile ilgili nicel, nitel, tekdenekli veya karma araştırma deseni kullanılarak hazırlanan çalışmalar,
- Mültecilik konusunda son dönem alanyazını kapsamlı biçimde değerlendiren literatür analizi, metaanaliz veya metasentez çalışmaları,
- Mültecilik konusunda pratik olarak uygulanabilecek model önerileri sunan çalışmalar veya benzeri özgün nitelikteki yazılar.

Çalışma Değerlendirme Süreçleri

Middle East Journal of Refugee Studies (MEJRS) dergisine gönderilecek çalışmalar [Yazım Kuralları](#)na uygun olarak hazırlanmalıdır. Gönderilen çalışmalar Editör tarafından öncelikle amaç, konu, muhteva, sunuş tarzı ve yazım kurallarına uygunluk yönlerinden incelenmektedir. Çalışmalar ikinci aşamada Alan Editörü tarafından değerlendirilir.

Middle East Journal of Refugee Studies (MEJRS) dergisindeki editöryal ön değerlendirme kriterleri şu şekildedir:

Nicel çalışmalar için;

- Tek sürekli değişken veya iki sürekli değişken barındırıp sadece veya ağırlıklı olarak frekans, yüzde, fark ve ilişki istatistiklerine dayalı çalışmalar çalışmanın kapsamına göre değerlendirilmektedir.
- Tek sürekli değişken veya iki sürekli değişken barındırıp tekli veya çoklu regresyon, yol (path) analizi, clustur analizi gibi ileri istatistikler kullanılarak hazırlanan çalışmalara öncelik verilmektedir.

Ölçme aracı geliştiren çalışmalar için;

- Sadece ölçme araçları geliştirmeyi raporlayan çalışmalar, geliştirilen ölçme aracının otantikliği, kapsamı, geliştirilen grubun niteliği, geçerlik ve güvenilirlik işlemlerinin etkinliği vb. ölçütler dikkate alınarak değerlendirilmektedir.
- Geliştirilen ölçme aracını bir araştırmada kullanarak raporlayan çalışmalara öncelik verilmektedir.

Deneysel çalışmalar için;

- Araştırma verileri nitel verilerle desteklenmiş deneysel araştırmalara öncelik verilmektedir.

Nitel çalışmalar için;

- Nitel araştırmalar için araştırma sürecinin geçerlik ve güvenilirlik koşullarının sağlanmış olmasına ve verilerin derinlemesine analiz edilmiş olmasına önem verilmektedir.

Betimsel/Kuramsal çalışmalar için;

- Dergide mültecilik ile ilgili temel sorunları ortaya koyan ve bunlara çözüm önerileri getiren analitik çalışmaların yayımlanması hedeflenmektedir. Diğer taraftan bu kapsama giren çalışmaların kitap bölümü tarzında olmaması beklenmektedir.

Karma (mixed) desenli çalışmalar için;

- Karma desende olan çalışmaların yayımlanma oranı daha yüksektir. Bununla birlikte karma çalışmalarda niçin ve hangi karma metodolojinin kullanıldığının tekniği

ile beraber açıklanması beklenmektedir. Karma desenli araştırmalarda araştırmanın nicel ve nitel kısımları ayrı ayrı değerlendirilir. Nicel ve nitel kısımların ayrı ayrı yukarıdaki kıstasları karşılaması beklenir.

Ayrıca;

- Alanda çok sık kullanılan ölçme araçlarına dayalı çalışmaların ve oldukça yoğun biçimde çalışılmış konularla ilgili araştırmaların yeni bir yönelim ortaya koymaları beklenmektedir.
- Yüksek lisans ve doktora tezlerine dayalı çalışmalarda dilimlenme yapılmaması beklenmektedir.
- Bütün araştırma türleri için verilerin güncelliğine önem verilmektedir. Araştırma verilerinin toplanması üzerinden 5 yıl veya daha fazla süre geçmiş ise araştırmaların güncelliğini kaybettiği yönünde görüş bildirilmektedir.
- Ön değerlendirmesi tamamlanan çalışmaların Yetkilendirilmiş Yazarına değerlendirme neticesi bildirilir. Yukarıda belirtilen ilkelere uygun bulunan çalışmalar hakem değerlendirme sürecine alınır.
- Gönderilen bir çalışmanın editöryal değerlendirmesi en geç 40 gün içerisinde tamamlanmaktadır.
- Hakem değerlendirme sürecine alınan çalışmalar alanda uzman iki hakeme gönderilir.
- Eğer hakemlerin raporlarında çalışma ile ilgili görüş ayrılığı söz konusu olursa, üçüncü bir hakemin görüşüne başvurulur.
- Hakem değerlendirme süreci, şu anki yoğunluk göz önüne alındığında yaklaşık 3-4 ay sürmektedir. Bu süre, ilgili alandaki hakemlerin iş yükü nedeniyle uzayabilmektedir.
- Hakem raporları gizlidir. Yazarlar çalışmalarını değerlendiren hakemlerin kim olduğunu bilmemektedirler. Hakemler de değerlendirdikleri çalışmanın yazarını/yazarlarını bilmemektedirler.
- Yazar/yazarlar; hakemlerin, Alan Editörünün ve Editörün eleştirilerini, önerilerini ve düzeltme taleplerini dikkate almak zorundadırlar. Yazar/yazarlar, eleştirilerden ve önerilerden katılmadığı hususları gerekçeleriyle izah etmelidir/etmelidirler.

Middle East Journal of Refugee Studies (MEJRS)'de hakem değerlendirme süreçlerinin detayları ve ilkeleri için [Hakemlere Notlar](#) bölümüne bakılabilir.

Hakem değerlendirme raporlarının sonuçlarına dayalı olarak Editör;

- Çalışmanın kabulüne,
- Çalışmanın, hakem raporlarında belirtilen hususlara göre düzenlendikten sonra yeniden değerlendirmeye alınabileceğine veya,
- Çalışmanın reddine karar verir.
- Yayına kabul edilen çalışmaların süreçleri aşağıda belirtilmiştir.
- Yayına kabul edilen çalışmaların hakem değerlendirme raporları ve editöryal değerlendirmeleri Yetkilendirilmiş Yazara gönderilir.
- Yetkilendirilmiş Yazarın ilgili raporlara göre düzenleyerek Editöre ilettiği alışma Editör tarafından kontrol edilerek tashih sürecine alınır.
- Yetkilendirilmiş Yazara çalışmasıyla ilgili tashih notları gönderilir.
- Tashih süreci tamamlanan çalışmalar tasarıma yönlendirilir.
- Mizanpajı ve tasarımı tamamlanan alışmalar Yetkilendirilmiş Yazar tarafından son kez kontrol edilir.
- Bu süreçleri tamamlayan alışmalar ncelikle DOI numarası atanarak [Online-First](#) olarak yayımlanır.
- OnlineFirst olarak yayımlanan makaleler yayım sürecine alınır ve ilgili sayıda basılır.

INSTRUCTIONS FOR AUTHORS

Manuscript Submission

Contributors submitting their work to *MEJRS* should be informed that articles should include the following:

- Quantitative, qualitative, or mixed research methods,
- Comprehensive literature reviews, meta-analysis, or meta-synthesis,
- Model proposals, clinical experimental research model, or original writings of similar quality.

Editorial and Review Process

MEJRS gives priority to current studies using advanced research and statistical methods and techniques. The Journal's main criteria for publication are original contribution to the field and competency in methodology.

Manuscripts are first assessed by the Editorial Board for purpose, topic, content, presentation style, and mechanics of writing. During this preliminary assessment, the Editorial Board guidelines are as follows:

For Quantitative Research

Quantitative research based on a single variable or that mainly analyses frequency, percentage, difference, and correlational statistics is usually assessed in a preliminary assessment according to its contents. Quantitative research including multiple regressions, path and cluster analysis, or other advanced research and statistical methods is given priority.

For Studies Developing a Measurement Tool

The authenticity, scope, quality of the group worked on, and efficiency of the reliability and validity of studies are taken into consideration to decide whether the measurement tool can be published independently. The Editorial Board encourages contributors to send their manuscripts if the developed measurement tool is used in a study in which the findings are reported.

For Experimental Research

Findings must be supported, detailed, and further elaborated on with qualitative data.

For Qualitative Research

The reliability and validity studies and in-depth analysis of the data is of utmost importance.

For Descriptive Studies

The journal aims to publish analytical studies identifying and proposing solutions to the key issues related to refugee issues. However, such studies should not resemble a book chapter based only on a literature review.

Mixed Research Designs

Such studies have a higher likelihood of being published. Mixed research design studies should justify why and how the author adopted the research design used. Qualitative and quantitative sections are analyzed separately and are expected to meet the criterion described above.

Please Note

- The Editors emphasize that *MEJRS* articles should not include studies based on very frequently used measurement tools or on research topics that have been overly examined, unless they propose an innovative approach to the topic in question.
- Manuscripts based on thesis-related research should include all data used in the thesis. *MEJRS* does not publish any article including unethical practices such as sliding.

- *MEJRS* believes that the data collection process for original research should have been done in the last 5 years.

Editorial and Review Process

- Manuscripts are assigned a reference code and recorded in ScholarOne Manuscript.
- After the submission, authors are sent a confirmation of receipt by email.
- Manuscripts are evaluated by the Editorial Board following the submission.
- Manuscripts that meet the criteria for *MEJRS* proceed to the next stage, which is reviewer evaluation.
- Manuscripts that do not meet the *MEJRS* criteria are notified of the decision with the relevant justification for rejection.
- Receipt of manuscripts and Editorial Board decisions may take approximately 40 days.
- Manuscripts are sent to two specialists in the relevant field.
- If the reviewers differ in opinion about the quality of your work, the paper will be referred to a third reviewer.
- The Editorial Board and referee reviews take approximately 3-4 months to complete. This time may be extended depending on the availability of referees in your sub-discipline.
- Reviewer reports are kept confidential. We adopt a double-blind peer-review evaluating process.
- Authors must be attentive to the criticisms, suggestions, and corrections of the referees and the Editorial Board. In case of disagreement with the reports, authors must explain why they do not agree with the points made by the reviewers.
- For more details of the review process, visit the [Notes for Reviewers](#) page.
- There are three possible results for a manuscript:
  - Acceptance with minor or major revisions
  - Reject and Resubmit process
  - Rejection

Manuscripts go through the following stages once accepted for publication:

- Reviewer reports and Editorial Board reports are sent to the author.
- Authors revise their manuscripts according to the reports, and the Editorial Board reviews the revised manuscripts before they advance to the proofreading stage.
- Authors are sent the proofreading notes.
- When proofreading is complete, manuscripts advance to the formatting and pagination stage.
- Following the pagination process, authors are asked to conduct a final check of their manuscripts.
- After completion of these processes, manuscripts are initially published on [OnlineFirst](#). As each article is assigned a DOI, this version could be treated as the authentic version.
- Printing of the manuscript in the journal may take approximately 5-6 months, depending on the workload involved in the journal.